

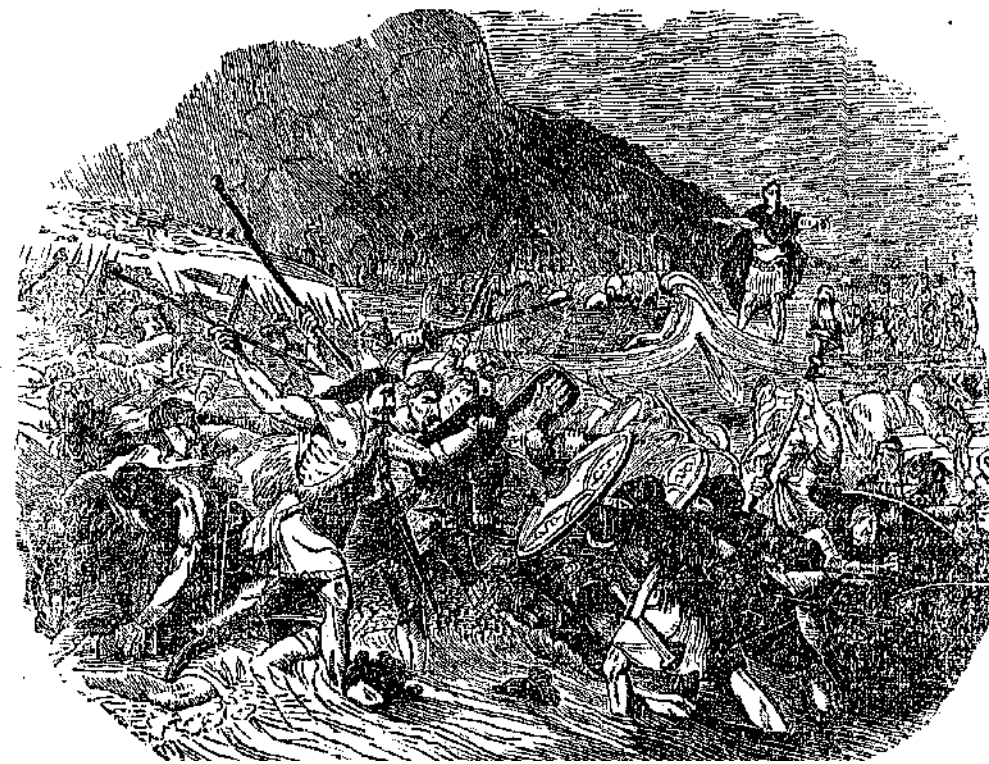

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΟΛΛΑΝΔΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Μετάφρασις).

(Συνέχεια. Ἴδι Φυλ. 27.)

δύο μεγαλύτεραι αὐτῆς θυγατέρες, Ὀλλανδαὶ ξανθαὶ καὶ κατάλευκοι, ἐτοίμαζον τὸ πρόγευμα.

Ὁ Κάρολος Ἀμβέργης, ὁ φοβερός ὄλης αὐτῆς τῆς οἰκογενείας ἀρχηγός, εἶχεν ἀνάστημα βψηλόν· τὸ βῆμα του ἦτον ἀλύγιστον καὶ ἡ φυσιογνωμία ἀκαθής. Τὸ πρόσωπόν του, τοῦ ὁποίου οἱ χαρακτηρισμοὶ ἐφαίνοντο ἐκ πρώτης ὄψεως οὐδενός λόγου ἀξιοί, ἐξέφραζε τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀρχεῖν. Οἱ τρόποι του ἦσαν ψυχροὶ ὡμίλει ὀλίγα, ποτὲ μὴ ἐπαινῶν, ἐνίοτε κατακρίνων ξηρῶς καὶ ἀπειλητικῶς. Τὸ βλέμμα του προσηγορῶν τῶν λόγων καὶ κατέστην αὐτοὺς περιττοὺς σχεδόν, μὲ τὴν δύναμιν ὁ ὀφθαλμὸς ἐκείνος, ὁ γαλανός, ὁ κοίλος καὶ μικρός, ἐδήλου ἐκ διαλειμμάτων τὴν βέλτην του.

Ἡ ὥρα ἐσήμανεν ὀκτώ εἰς τὸ ὄρολόγιον τῆς ἐρυθροκλίνου οἰκίας, καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐμπόρου Ἀμβέργου εἶχε συνέλθει εἰς τὴν αἴθουσαν, διὰ νὰ προγευματίσῃ. Ἐν καὶ μόνον αὐτῆς μέλος ἔλειπε, διότι ἡ Χριστίνα δὲν εἶχεν ἐτι ἐπιστρέψει. Παρὰ τὴν ἐστίαν, ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, Κάρολος Ἀμβέργης, ἴστατο ὄρθιος, ἔχων πλησίον του τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὅστις, ἂν καὶ πρεσβύτερος, εἶχεν ὅμως παραχωρήσει εἰς ἐκεῖνον τὸ προνόμιον τῆς πρεσβυγενείας καὶ τὴν τῆς κοινῆς περιουσίας διεύθυνσιν. Ἡ Κ. Ἀμβέργη εἰργάζετο πλησίον ἐνὸς παραθύρου, αἱ δὲ δύο μεγαλύτεραι αὐτῆς θυγατέρες, Ὀλλανδαὶ ξανθαὶ καὶ κατάλευκοι, ἐτοίμαζον τὸ πρόγευμα. Ὁ Κάρολος Ἀμβέργης κατώρθωσε, διὰ φιλοτιμίας καὶ ὑπομονῆς, νὰ γίνῃ μόνος δῆμιουργὸς τῆς περιουσίας του. Πολλὰ αὐτοῦ πλοῖα διέσχισαν τὸ πέλαγος· καὶ δὲν ἠγαπᾶτο μὲν ὅπ' οὐδενός, παρὰ πάντων δ' ἐτιμᾶτο Φυλ. 28.

καὶ ἀπελάμβανε παντοῦ πολλὴν πίστιν. Ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ οὐκ ἀντίθετον μετὰ τὰ βοδοειδῆ πρόσωπα τῶν ἀδελφῶν τοῦ ἦτο δεσπότης καὶ οὐδὲ ἐτόλμα νὰ διτάσῃ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δευτέρων του, ἀλλ' αὐτοῦ παρόντος πάντες ἐσίγων καὶ ἐκλινον τὸν αὐχένα. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν, ἴστατο ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς ἐστίας· τὰ μελανὰ ἐνδύματά του ἦσαν ἀπλούστατα, ἀλλ' ὄχι ἀμοιρα αὐστηρᾶς τινος κομψότητος.

Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γουλιέλμος Ἀμβέργης εἶχε φύσιν βίως ἀντίθετον τοῦ Κάρλου καὶ ἤθελε μείνει πτωχὸς μὲ τὸ μικρὸν τῶν πατέρων του κληρονομήμα, εἰ μὴ ὁ Κάρλος δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ πλούσιος. Ὁ θεὸς παρέδωκεν εἰς τὸν ἀδελφὸν τὴν πενίαν αὐτοῦ περιουσίαν, εἰπὼν· « καὶ ἐὰν ἐκεῖνος εἴη ἐπὶ τῆς προσηλωμένος εἰς τὸν στενὸν ἐκεῖνον τόπον τῆς γεννησεῶς του, ἔξῃ ἐν εἰρήνῃ, καπνίζων, μεθύνων καὶ μεθύων ἐκ διαλειμμάτων, οἱ τὸν ἐπὶ τῆς μερικῆς ἐκατοντάδος χιλιάδων φράγκων. Ὅταν ἤκουε τὰ ἀνήγγειλον ὅτι ἀπέκρησεν ἐν ἑκατομμύριοις, αὐτὸς δὲ ἀπήντησεν ἀλῶς. « Βύχαριστῶ Κάρλε, τὸ ἑκατομμύριον αὐτὸ εἶναι διὰ τὰ τένα σου. »

Ἐπειτα ἐλησμόνησεν ὅτι ἔγεινε πλούσιος, καὶ δὲν μετέβαλε παντάπαι τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του. Ἄλλο διετήρησε τὸ χυδαῖον σχῆμα καὶ τὸ χροιάζον ὕψωμα τῶν ἐνδυμάτων χωρικοῦ, φοροῦμένου τὴν γειτονίαν τῶν πόλεων. Ὅλιγαί τινες ἀρχαὶ θεολογικῆς ἦσαν τὰ μόνον μαθήματα τὰ ὅποια ἔλαβεν εἰς τὴν νεότητά του, διότι ὁ πατήρ του, θερμὸς ὢν καθολικός, εἶχε σκοπὸν νὰ τὸν καταστήτῃ ἱερέα, ἀλλ' ἐπὶ τέλος, διὰ τὰς συνήθειας αὐτοῦ ἀμφιβολίας, ὁ Γουλιέλμος δὲν ἐγχειροτάφη, δὲν ἐσυμφέθη, καὶ ἔζησεν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀδελφοῦ του. Διὰ τὴν ἀδύναμιν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν βιβλίων, εἰς ἣν καὶ κόστη περιωρίσθη, ἡ δμιλία του εἶχε λάβει γραφικὸν τινα τύπον, παραδόξως ἀτύμων μετὰ τὴν ἄλλην χωρικὴν αὐτοῦ ἀπλότητά· αὐτὴ δὲ ἦτο καὶ ἡ μόνη ἰδιορρυθμία τοῦ Γουλιέλμου, ὅστις δὲν διεκρίνετο ἄλλως εἰμὴ διὰ τὴν πολλὴν τοῦ λόγου ὀρθότητά καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας του. Καὶ αὐτὸς μὲν ἦτο ὁ ἀρχικός τῆς οἰκογενείας του τύπος· ὁ δὲ ἀδελφός του, ἡ ἐσχάτη αὐτῆς βαθμὴ, καὶ παραδειγμα τῆς ἀλλοιώσεως τὴν ὅποιαν πάσχει ὁ νεόπλοτος ἄνθρωπος.

Ἡ Κ. Ἀμβέργη, καθήμενη πλησίον ἐνὸς παραθύρου, εἰργάζετο ἐν σιωπῇ τὸ πρόσωπόν της διετήρει εἰς ἐπὶ τὰ ἴχνη καλλονῆς μεγάλης· ἐφάνετο δὲ ἀθηνῆς καὶ πασχοῦσα, καὶ ἤρκει νὰ τὴν κυττάξῃ τις ἅπασι μόνον διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐγεννήθη μακρὰν τῆς Ὀλλανδίας, διότι ἡ μέλαινα αὐτῆς κόμη καὶ ἡ μελαγχρινὴ ὄψις προέδιδον μεσημβρινὴν καταγωγὴν. Ὁσιδρητοῦς τοῦ Κάρλου Ἀμβέργης χαρακτηρὸν ἐπίεσεν ἀκόπως τὸ ἀσθενὲς τοῦτο πλάσμα, τὸ σιωπηλῶς εἰς αὐτὸν ὑποταταγμένον, διότι ποτὲ δὲν παρεκονεῖτο, καὶ ἐτήκετο μὲν ἴσως, ἀλλ' ἐτήκετο ἀγογγύστως. Τὸ βλέμμα της ἐνέφανε βαθεῖαν θλίψιν καὶ ἐκαρτέρει· δὲ ἡ γυνὴ αὐτὴ ἐπάσχειν ἀπὸ τῆς προδότηλου συμφορᾶς τῆς τύχης της καὶ ἀπὸ συμφορῶν ἀδελφῶν, τῶν ὁποίων ἐσωσε τὴν μνήμην.

Ἡ τρίτη αὐτῆς κόρη, ἡ Χριστίνα, τὴν ὁμοιάζε, διότι ἦτο μελαγχρινὴ ὡς ἐκεῖνη καὶ ἀπετέλει παρὰ-

της. Ὁ Κ. Ἀμβέργης δὲν ἤγάπα τὴν Χριστίαν· ψυχρὸς δὲ ὢν καὶ τραχὺς καὶ στενὴν τὴν καρδίαν του ἐκρυπτε στοργὴν τινὰ, ἀπέβαινε ἀστυχερὸς μέχρις ἀγριότητος ὁσάκις δὲν ἤγάπα· ὅθεν οὐδέποτε ἐρίλησε τὴν Χριστίαν, ἥτις δὲν ἐγαδεύετο εἰμὴ ὑπὸ μόνῃς τῆς μητρὸς, καὶ ὑπὸ ταύτης δὲ λαθραῖως καὶ μετὰ δακρύων. Αἱ δύο δυστυχεῖς αὗται γυναῖκες ἐκρυπτον ὡς κακούργιον τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην.

Ἐκ διαλειμμάτων ἡ Κ. Ἀμβέργη ἔδωκεν ἐναγωνίως. Τὸ ὕψρον τῆς Ὀλλανδίας κλίμα ἔφερε βραδέως εἰς τὸν τῶρον τὴν γυναῖκα αὐτὴν, τὴν γεννηθεῖσαν ὑπὸ τὸν φλογερὸν οὐρανὸν τῆς Ἰσπανίας. Οἱ μεγάλοι καὶ μελαγχολικοὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἐστηλόνοτο μηχανικῶς εἰς τοῦ δριζόντος ἐκεῖνου, ὅστις μόνος πρὸ εἰκοσαετίας προσέβαλλε τὰ βλέμματά της· δμιχλὴ καὶ βρογχίτις περιέωρυσεν τὴν οἰκίαν· αὐτὴ δ' ἐκύτταζεν, ἀνεπαύστων, ὡς ἐν ὑπὸ θανατῆτος περιχυθεῖσα ψύχους, καὶ ἐπανελάμβανε τὴν ἐργασίαν της.

Ἔχον λοιπὸν σημάειν δακτύδωρα, καὶ αἱ δύο νεαὶ Ὀλλανδαί, αἰνίες, ἀν καὶ πλούσιαι, ὑπηρετοῦν ἰδίαις γερὰ τὸν πατέρα των, εἶχον ἐπιθέσει εἰς τὴν τράπεζαν τὸ τίον καὶ τὸν τᾶριχον, ὅτε ὁ Κάρλος Ἀμβέργης, στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκά του, τὴν εἶπεν ἀποτόμως·

— Ἦ τοῦ εἶναι ἡ κόρη σας;

Ὁ ἀνήλικος ὀφθαλμὸς τῆς Κ. Ἀμβέργης ἐκύτταζε πρὸ καιροῦ εἰς τὸν κῆπον διὰ νὰ ἴδῃ μήπως ἡ Χριστίνα εἶναι ἐκεῖ καὶ κρύπτεται ὑπὸ τῆς δμιχλῆς.

Ἀκούσασα δὲ τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἀνδρὸς της, ἠγέρθη, ἤνοιξε τὴν ὄψαν, καὶ στηριχθεῖσα ἐπὶ τοῦ δρυφάτου τῆς κλιμακῆς ἤτις ἦγεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Χριστίνας, ἐκράξε δὲ· — Χριστίνα! — Ἐπειτα ὠχρῆσεν ἰδοῦσα ὅτι ἀπάντησιν δὲν ἔλαμβανε· καὶ ἐκύτταζε πάλιν ἔξω μήπως διακρίνῃ αὐτὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς δμιχλῆς.

— Εἶναι περιττὸν νὰ στέκεσθε ἐδῶ, κυρία, τὴν εἶπε μετὰ δυστραπίας ἡ γραῖα ὑπηρετρία Γωθῶνη, ἥτις, κεκυφῆσα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ προδύμου, τὸ ὅποιον εἶχε πλημμυρῆσει μὲ νερά, ἐτίθει ἐπιμόνως τὸ ἔδαφος τοῦτο· εἶναι περιττὸν νὰ στέκεσθε ἐδῶ, τὸ κρῶν θέλει ἀυξήσει τὸν βηχά σας, ἡ δὲ Κ. Χριστίνα εἶναι μακρὰν! Τὸ πτηνὸν μᾶς ἔφυγε πρὶν ἀκόμῃ ἐξημερώσῃ.

Ἡ Κ. Ἀμβέργη ἐκύτταζε καθηφῶς τὸ λιβάδιον εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἤκούετο κανὲν πάτημα, καὶ τὸ ἐστατόριον ὅπου περιέμενε αὐτὴν ὁ παρωρισμένος οὐζυγός της. Ἐπειτα εἰτῆθη καὶ παρεκλήθησεν, ἐν σιωπῇ, εἰς τὴν τράπεζαν, εἰς ἣν εἶχον ἤδη καθῆσαι πάντες οἱ λοιποί.

Οὐδεὶς ἐλάλει· διότι πάντες ἔβλεπον ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Κ. Ἀμβέργης, ὅτι εἶναι δυσρηστομημένος καὶ κανεὶς δὲν ἐτόλμα νὰ μεταβάλῃ τὴν φορὰν τῶν ἰδεῶν του. Ἡ οὐζυγὸς του ἐκύτταζεν ἀκαταπαύτως τὸ παράθυρον, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θέλει τελευταῖον ἰδεῖ τὴν κόρην της ἐπανερχομένην· τὰ χεῖλη της μόλις ἐτίγον τὸ γάλα τὸ ὅποιον ἐπλήρου τὴν φιάλην της, καὶ ἀγῶ-

νία πρόδηλος ἤξανε τὴν ἀσθένειαν τοῦ πρῶτου καὶ καθηφῶς αὐτῆς προσώπου.

— Ἀνουγκιὰτά μου, φιλάττη μου Ἀνουγκιὰτά, πῆς σὲ παρακαλῶ ὀλίγον τέιον, τὴν εἶπεν ὁ ἀνδράδελφός της Γουλιέλμος, ἡ ἡμέρα θέλει εἶναι ὑγρὰ καὶ βροχερά. Ἔχεις ἀνάγκην νὰ θερμάνῃς ὀλίγον τὸ στήθος σου, τὸ ὅποιον μὲ φαίνεται σήμερον εἰς ἀρκετὰ κακὴν κατάστασιν.

Ἡ Ἀνουγκιὰτά ἐμειδίασα καθηφῶς πρὸς τὸν ἀδελφόν της, καὶ, ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἐπλησίασε εἰς τὰ χεῖλη της· τὸ τέιον, τὸ ὅποιον τὴν προσέφερε μὴ δυνηθεῖσα ὅμως νὰ βιάσῃ ἑαυτὴν πλεόπερον, ἀπέθεσε τὴν φιάλην ἐπὶ τῆς τράπεζης. Ὁ δὲ Κ. Ἀμβέργης δὲν ἐκύτταζε κανένα, ἀλλὰ ἐτρωγεν, ἔχων τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκτριγμένους ἐπὶ τοῦ πινακίου του.

— Ἀδελφῆ, εἶπε πάλιν ὁ Γουλιέλμος, καθῆσον ἡμῶν νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς υγείας μας, οὐ δὲ ἐκτελοῦσα πάντα τὰ καθήκοντά σου, ἔπραξε νὰ ἐκπληροῖ καὶ τοῦτο.

Ἐλαφρὸν ἐρόθημα διήλθεν ἀπὸ τὸ μέτωπον τῆς Ἀνουγκιὰτας. Τὸ βλέμμα της ἀπήντησε τὸ βίβριον τοῦ ἀνδρὸς της, ὅστις ἐστράφη ἤδη βραδέως πρὸς αὐτὴν· πρέμουσα δὲ καὶ ἐτοιμὸς σκεδῶν νὰ κ' αὐτῆ, δὲν ἐδοκίμασε νὰ πλησιάσῃ τιποτε πλέον εἰς τὸ ἴδιον της· καὶ ἐπεκράτησε πάλιν σιωπῇ, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ προγεύματος.

Μετ' ὀλίγον ἠκούσθησαν βήματα εἰς τὸν πρόδμον, καὶ ἡ φωνὴ τῆς ὑπηρετρίας ἐγγύλλεε τινὰς λέξεις, αἵτινες δὲν ἐρῶσαν εἰς τὸ ἐστιατόριον. Ἐπειτα ἡ νοῖχθη ἡ ὄψα καὶ εἰσῆλθεν ἡ Χριστίνα.

Ἡ δμιχλὴ εἶχε ὑγρᾶναι τὴν ἰσοστατικὸν αὐτῆς ἐσθήτα καὶ ὁ ἀνεμος εἶχεν ἀνατρέψῃ τινὰς τῶν βροσφύλων τῆς κεφαλῆς της· ἐπὶ τοῦ μαύρου ἐπενδύτου της ἐξήστραπτον πολλὰ βανίδες τῆς βρογχίτις· αὐτὴ δ' ἐρουθρίωσα ὑπὸ τῆς παραγῆς καὶ τοῦ φόβου, ἐσθῆσεν εἰς τὴν πλησίον τῆς μητρὸς της κεντὴ αὐτῆς ὄρειν καὶ ἐσκυφε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ στήθος. Τίποτε δὲν προσέφερθη εἰς τὴν ὑπερῆσσαν νεαν.

Καὶ ἡ σιωπὴ ἐξηκολούθει.

Ἡ Κ. Ἀμβέργη, παρασυρομένη ὑπὸ τῆς μητρικῆς ἀνησυχίας της, ἐξήγαγεν ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς ἐσθῆτός της μακτρον, δι' οὗ ἐσπᾶγγισε τὸ μέτωπον καὶ τὴν ὕψαν τῆς Χριστίνας κόμην, ἔλαβε δὲ τὰς χεῖρας της διὰ νὰ τὰς ζεατῆν εἰς τὰς ἰδίαις αὐτῆς χεῖρας.

Τότε ὁ Κ. Ἀμβέργης ἐκύτταζε δευτέραν φορὰν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ προγεύματος, τὴν γυναῖκά του· αὐτὴ δὲ ἄφηνεν ἀμέσως τὴν χεῖρα τῆς Χριστίνας, ἀπέθεσε βραδέως τὸ μακτρον εἰς τὰ γόνατά της, καὶ κύψασα τὴν κεφαλὴν, καθῶς ἡ κόρη της, ἐμεινε ἀκίνητος. Ὁ Κ. Ἀμβέργης ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν τράπεζαν, δάκρυον δ' ἐξήστραψεν εἰς τὰ ὄμματα τῆς μητρὸς ὅταν εἶδεν ὅτι ἡ κόρη της δὲν εἶχε φάγει τίποτε· καὶ καθῆσασα πλησίον τοῦ παραθύρου ἤρχισε νὰ ἐργάζεται.

Ἡ Χριστίνα ἐμεινε εἰς τὸν τόπον της, φέρουσα πάντοτε τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς ἐντροπῆς καὶ τοῦ φόβου· ἐνῷ αἱ δύο πρεσβύτεραι θυγατέρες ἐσπευσαν νὰ σηκώσωσι τὴν τράπεζαν.

— Δὲν βλέπετε πῶς ἡ Γουλιελμῖνα καὶ ἡ Μαρία ἀσχολοῦνται περὶ τὰς οἰκιακὰς φροντίδας; διατί δὲν θέλεις νὰ τὰς μιμηθῆς;

Ἡ Χριστίνα, ἀκούσασα τὴν φωνὴν ταύτην τοῦ πατρὸς, ἠγέρθη πάραυτα, καὶ, ἀρπάσασα τὰς φιάλας καὶ τὴν θερμὸν ὕψον, ὑπῆγε καὶ ἤλθε πάλιν εἰς τὸν ἀπὸ τῆς αἰθούσης εἰς τὴν σκυνοθήκην.

— Μὴ βιάζεσαι τόσο, διότι θέλεις σπάσει δλα τὰ σκεῦη, ἐπανελάβεν ὁ Κ. Ἀμβέργης· πρόπει νὰ ἀρχίξῃ τις τὴν ἐργασίαν του ἐγκαίρως διὰ νὰ τὴν τελειώσῃ μὴ κατεσπουδασμένως.

Ἡ Χριστίνα ἐστάθη καὶ ἐμεινε ἀκίνητος ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης. Αἱ δύο ἀδελφαὶ της παρήλθον πλησίον τῆς μειδιῶσαι, μία δ' ἐξ αὐτῶν ἐψιθύρισε, διότι οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ δμιλήσῃ δυνατὰ παρόντος τοῦ Κ. Ἀμβέργης.

— Ἡ Χριστίνα δὲν εἰμπορεῖ νὰ μάθῃ τὰς οἰκιακὰς φροντίδας κυττάζουσα τοὺς ἀστέρας ἢ θεωροῦσα τὸ βῆμα τοῦ ποταμοῦ!

— Βῆδ' μὲ βρωμίζετε δλα μου τὰ πράγματα, εἶπεν ἡ ἐσθῆσασα τότε ὑπηρετρία. Ἰπάγετε νὰ ἀλλάξετε τὴν ὕψαν αὐτὴν ἐσθήτα ἢ ὅποια καταβρέχει ὅλο τὰ ἐπιπλα.

Ἡ δὲ Χριστίνα ἔμεινε πάντοτε ὀρθή, ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης, μὴ τολμῶσα νὰ κινήσῃ ἀνευ τῆς διαταγῆς τοῦ δεσπότη.

— Ὑπάγε, τὴν εἶπεν ὁ Κ. Ἀμβέργης.

Τότε ἡ νεὰ ἔφυγε δρομαίως, ἀνέβη τὴν κλιμακα, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν της, καὶ, στηριχθεῖσα ἐπὶ τῆς κλίνης, ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Ἡ Κ. Ἀμβέργη εἰργάζετο ἐν σιωπῇ καὶ σκυμμένη ἐμπρὸς της.

Ἀπαχθείσης τῆς ἐπιτραπέζιου ὀδότης, ἡ Γουλιελμῖνα καὶ ἡ Μαρία ἔβαλον εἰς τὴν τράπεζαν ἀμφορέα πλῆρη ζύου, ποτήρια, μακρὰς πίπας, κάμποσον καπνὸν καὶ δύο κλινοκαθέδρια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκάθησαν ὁ Κάρλος καὶ ὁ Γουλιέλμος.

— Ὅρισαι εἰς τὸ δωμάτιόν σας, εἶπε τότε ὁ Κ. Ἀμβέργης, μετὰ τὸ προστακτικὸν ἐκεῖνο ὕψος τὸ ὅποιον μετεχειρίζετο συνήθως ὅτε ἀπευθύνετο πρὸς τὴν γυναῖκά του· ἔγω νὰ δμιλήσω περὶ ὑποθέσεων, αἱ ὅποιαι σας εἶναι ἀδιάφοροι. Μὴ λείψετε ὅμως ἀπὸ τὴν οἰκίαν, διότι θέλω σας καλέσει βραδύτερον διὰ νὰ σας δμιλήσω.

Ἡ Ἀνουγκιὰτά ἐκλινε τὴν κεφαλὴν εἰς σημεῖον ὑποταγῆς καὶ ἀπῆλθε τῆς αἰθούσης. Ἡ Γουλιελμῖνα καὶ ἡ Μαρία ἐπλησίασαν εἰς τὸν πατέρα των, ὅστις ἐφίλησεν ἐν σιωπῇ τὰ ἔσθια καὶ νόστιμα αὐτῶν προσώπων. Ἐπειτα αἱ δύο ἀδελφοὶ ἀναψαν τὰς πίπας των καὶ ἐμειναν μόνοι.

— Ἀδελφὲ Κάρλε! τὸν εἶπε τότε ὁ Γουλιέλμος, ἐπιθέσαι τοὺς δύο βραχιονάς του εἰς τὴν τράπεζαν καὶ κυττάξας κατὰ πρόσωπον τὸν Κ. Ἀμβέργην, πρὶν δμιλήσωμεν περὶ ὑποθέσεων, ἄφες με νὰ σὲ ἐκφράσω μερικὰς ἰδέας τὰς ὁποίας ἔχω ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἀν' αἱ ἰδέαι αὗται ἤθελον σὲ προσβάλλει. Ὅλος ὁ κόσμος σὲ φοβεῖται ἐδῶ καὶ διὰ τοῦτο στερεῖσαι πάσης συμβουλῆς, τοῦ σωτηριᾶδους τούτου στηρίγματος πάντος ἀνθρώπου.

— Λέγε, Γουλιέλμ, ἀπάντησε ψυχρῶς ὁ Κ. Ἀμβέργης.

— Τῆ ἀληθείᾳ, Κάρολε, δὲν εἰμπορῶ νὰ μὴ σὲ εἶπω, ὅτι μεταχειρίζεσαι μὲ τραχύτητα τὴν Ἀνουγκιάταν, τὴν γυναῖκά σου. Ὁ Θεὸς σὲ ἐπιβάλλει τὸ χρέος τοῦ νὰ τὴν προστατεύεις, ἐσὺ δὲ τὴν ἀφίνεις νὰ πάσχει, νὰ ἀποθνήσκῃ ἴσως πρὸ ὀφθαλμῶν σου, χωρὶς παντάπασιν νὰ σὲ μέλη δι' αὐτό. Ὁ ἰσχυρότερος ὀφείλει νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν ἀσθενέστερον. Εἰς τὴν οἰκίαν του ἕκαστος δὲν πρέπει εἰμὴ μὲ ἡμερότητα νὰ ὑποδέχεται τὸν μακρόθεν προσερχόμενον ξένον. Ὁ σύζυγος ὀφείλει προστασίαν εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ὁποῖαν ἐξελέξατο ὡς σύζυγον. Δι' ἅλα ταῦτα, ἀδελφέ, ἀναγκάζομαι νὰ σὲ εἶπὼ ὅτι μεταχειρίζεσαι μὲ τραχύτητα τὴν Ἀνουγκιάταν.

— Μήπως παραπονεῖται; ἀπάντησεν ὁ Κ. Ἀμβέργης, γαμίζων τὸ ποτήριόν του ζύθου.

— Ὅχι, ἀδελφέ· ἀλλὰ μόνοι οἱ ἰσχυροὶ ἐξανίστανται καὶ παραπονοῦνται· τὸ δένδρον πίπτει μετὰ κρότου, ὃ δὲ κλάμος κύπτει μέχρις ἐδάφους χωρὶς κἀνεὶς νὰ τὸν ἀκούσῃ. Ὅχι, δὲν παραπονιῖται, ἐὰν παραπόνον δὲν εἶναι τὸ νὰ σιωπᾷ τις, νὰ ἀθνεῖ καὶ νὰ ὑποτάσσεται παντοῦ καὶ πάντοτε, ὡς μηχανὴ ἀφυγῶς. Τὴν ἐστέρας τὸ ζῆν, τὴν δυστυχῆ αὐτὴν γυναῖκα! . . . Θέλει παύσει ποτὲ τοῦ νὰ κινῆται, ν' ἀναπνέῃ, ἀλλὰ πρὸ καιροῦ ἔπαυσε νὰ ζῆ!

— Ἀδελφέ! ὑπάρχουσι λόγοι ἀπερίσκεπτοι τοὺς ὁποῖους δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ προφέρῃ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε· ὑπάρχουσι κρίσεις τὰς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ ἐκφέρῃ τις διὰ τὸν φόβον μὴ φανῇ ἀδικός.

— Μήπως δὲν ἤξεύρω τὴν ζωὴν σου ὅλην, καθὼς καὶ τὴν ἐδικὴν μου, Κάρολε, καὶ δὲν δύναμαι ἀρᾶ γε νὰ ὁμιλήσω περὶ αὐτῆς ὀρθῶς καὶ ἐν γνώσει;

Ὁ Κ. Ἀμβέργης ἐβρόχησε τὸν καπνὸν του, κ' ἐξαπλωθεὶς εἰς τὴν καθέδραν τοῦ δὲν ἀπάντησεν.

— Ἀδελφέ μου, σὲ γνωρίζω καθὼς γνωρίζω τὸν ἑαυτὸν μου, ἀνέλαβε μὲ πραότητα ὁ Γουλιέλμος· ἂν καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασε τὰς δύο καρδίας μας τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ τὰς ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ ἀγαπῶνται, ὅχι διὰ νὰ ὁμοιάζωσι, ἀναγινώσκω ὁμοῦς καθαρὰ εἰς τὴν καρδίαν σου, ἀδελφέ. Ὅταν ἡ ἀπλή τοῦ πατρὸς μας οἰκία σὲ ἐφάνη σιγῆ, δὲν εἶπα τίποτε, διότι εἶδα ὅτι εἶσαι φιλόδοξος· ὅταν γεννᾶται τις συνεπαγόμενος τὴν δυστυχίαν αὐτὴν ἢ τὴν εὐτυχίαν, ὅπως θέλεις, πρέπει νὰ κάμνῃ ὅ,τι κάμουν τὰ πτηνὰ τὰ ἔχοντα πτερὰ διὰ νὰ πετοῦν ὑψηλὰ, πρέπει νὰ ἀνυψοῦται. Ἀνεχώρησες λοιπὸν, σὲ ἐσφιγξα τὴν χεῖρα καὶ σὲ εἶδα ἀπομακρυνόμενον χωρὶς νὰ σὲ ἐλέγξω· διότι πρέπει νὰ ἀφίγη τις καλένα νὰ εὐτυχῆ κατὰ τὸν ἴδιον τοῦ σκέπτεσθαι αὐτοῦ τρόπον. Ὅταν ἐκέρδισε, κολῶν χρυσὸν καὶ μὲ ἔδωκε ἀπὸ αὐτὸν πολὺ πλεόντερον ἀφ' ὅτι εἶχα ἀνάγκη, εἶπες· ἀκόμη! ἐγὼ δὲ εἶπα· ἀέτω! Ἐντιμὸς ζωῆς τρόπος εἶναι τὸ ἐργάζεσθαι καὶ πλουτεῖν ἀπὸ τῆς ἐργασίας· τοῦτο ἤρσκειν εἰς ἐσὲ, ἐγὼ δὲ ἐπρωτίμων. τὴν ἡσυχίαν μου, τὴν πατρίδα μου, τὴν ἀνεπίδεικτον εὐημερίαν μου, ἀλλ' εἴμεθα ἐλευθεροὶ ἀμοσφόροι. Ἐπατήληδες νυμφευμένοι, ἀδελφέ, δὲν ἐνέκριναν τὸν γάμον σου. Πρῶτον,

εἶναι φρονιμώτερον νὰ παραλαμβάνῃ τις τὴν σύντροφόν του ἀπὸ τὴν μικρὰν γωνίαν τῆς γῆς ἐν ἣ θέλω πελειώσῃ τὰς ἡμέρας του· πολλὴ σημαίνει ἤδη ν' ἀγαπᾷ τις τοὺς αὐτοὺς ἐκείνην τόπου, καὶ ἔπειτα γενναῖον εἶναι νὰ ἀφίγη τις εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ οἴκου· φίλους, ἀντικείμενα γνωστὰ εἰς αὐτὴν. Πολλὴν ἔχει τὴν εἰς ἑαυτὸν πεποιθῆσιν, ὃ ἀναλαμβάνων μόνος τὴν περι τῆς βλῆς αὐτῆς εὐδαιμονίας φροντίδα. Ἡ εὐδαιμονία ἐνίοτε σύγκειται ἀπὸ πολλῶν πραγμάτων. Πολλάκις ἀνεπαίσθητόν τι ἄτομον ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τοῦ μεγάλου αὐτῆς οικοδομήματος· τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν ἀγαπῶ τὰ ὑπερήφανα πειράματα τὰ ἐνεργούμενα ἐπὶ τῆς καρδίας τῶν ἄλλων. Ἐνὶ λόγῳ, ἐνυμφεύθης ξένην ἥτις ἀποθνήσκει ἐδῶ τοῦ φύχους, καὶ περιεστοιχισμένη ὑπὸ τῆς οὐίχλης μας, κοθεῖ τὸν ἥλιον τῆς Ἰσπανίας τῆς. Περίεργες δὲ καὶ εἰς ἄλλο, μεγαλύτερον ἀκόμη λάθος . . . με συγχωρεῖς, ἀδελφέ μου, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐπανεέλθω πλέον εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, θέλω νὰ σὲ ὁμιλήσω καθαρὰ περὶ ὧλων.

— Λέγε, λέγε, Γουλιέλμ, εἶσαι μεγαλύτερός μου ἀδελφός.

— Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀνοχήν σου, Κάρολε, ἐνυμφεύθης γυναῖκα πολλὰ νέαν, εἰς ἠλικίαν καθ' ἣν εἶχες παύσει τοῦ νὰ ἦσαι νέος. Αἱ ἐμπορικαὶ σου ὑποθέσεις σὲ φέρουν εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Ἐκεῖ ἀπαντᾷς εὐπατρίδην Ἰσπανὸν ἀφανισμένον ἀπὸ τὰ χρέη καὶ παρέχεις εἰς αὐτὸν χεῖρα βοηθείας· διότι πάντοτε ἦσο ἐλευθερίως περὶ τὴν χρῆσιν τῶν χρημάτων σου, ἀδελφέ, καὶ ὁ πλοῦτος δὲν σ' ἐδίδαχε νὰ κλείῃ τὴν χεῖρά σου διὰ νὰ φυλάττῃς τὸ παρ' αὐτῆς κρατούμενον. Ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς εἶχε μίαν θυγατέρα, νεωτάτην ἔτι, δεκαπενταετῆ, ὠραίαν. Ἄν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀδιάφορος, ἐθέλησθαι ὑπὸ τῆς καλλονῆς τῆς καὶ τὴν ἐξήγησες ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς, μὴ θεωρῶν εἰμὴ τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι ἐμελλες νὰ ἀναδείξῃς αὐτὴν πλουσίαν ἀπὸ πτωχῆς. Ὁ πατὴρ δὲν ἠδύνατο νὰ σὲ τὴν ἀποποιήθῃ, διότι ἠθέλε φανῆ ἀγνώμων πρὸς τὸν αὐτοεργῆτην του. Σὲ ἔδωκαν λοιπὸν τὴν Ἀνουγκιάταν καὶ σὺ τὴν παρέλαβες, ἀδελφέ, χωρὶς νὰ τὴν παρατηρήσῃς προσεκτικῶς, διὰ νὰ ἰδῇ εἰς τὸ πρόσωπόν τῆς ἔχαιρα, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃς τὴν νέαν ἐκείνην ἂν σὲ ἀκολουθῇ ἀυτοπροαιρέτως, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃς τὴν καρδίαν τῆς. Εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἡ καρδία ἐξυπνᾷ πρῶτως . . . καὶ ἀγάπης τινὸς τὰ πρῶτόλεια. Μὲ συγχωρεῖς, ἀδελφέ, τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶναι δυσχερές.

— Ἄφεςτο λοιπὸν, Γουλιέλμ, διέκοψε ψυχρῶς ὁ Κ. Ἀμβέργης.

— Ἐγὼ, ἂς τὸ ἀφήσωμεν. Ἐπατήληδες ἐδῶ, καὶ ἐπειδὴ αἱ ὑποθέσεις σου ἀπῆλθον μακρὰς ἀποδημίας, μ' ἐνεπιστάθης τὴν Ἀνουγκιάταν. Ἐμεινε δὲ πολλὰ ἔτη μαζί μου ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ. Κάρολε, ἡ νεότης τῆς γυναικὸς αὐτῆς ὑπῆρξε κατηφῆς, διότι ἔζητε βίον ἀνῆθονον, ἀφυχαγώγητον, μεμονωμένον καὶ σιωπηρόν. Αἱ δύο μεγαλύτεραι θυγατέρες σου, αἱ σήμερον τοσαύτην χάριν διαχέουσας εἰς τὴν οἰκίαν μας, ἦσαν τότε νήπια ἀκόμη, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγγνώσῃσι τὴν

μητέρα των. Ἐγὼ δὲ ἤμην σύντροφος ὑπὲρ τὸ δέον σοβαρὸς διὰ τὴν νέαν καὶ ὠραίαν ταύτην γυναῖκα· καὶ ἔπειτα, ἐπειδὴ ἕκαστος πρέπει νὰ ἤξει ἢ νὰ ἐκτιμᾷ ἑαυτὸν, ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι κατ' οὐδὲν ἠδύναμην νὰ τὴν διασκεδάσω. Εἶμαι βεβαίως τίμιος ἄνθρωπος, νοήμων, ἀγαθός, ἀπλοῦς, ἀλλὰ δὲν ἀνέγνωσα σχεδὸν τί ποτε καὶ δὲν ἔχω παντάπασιν φαντασίαν δὲν ἤξεύρω πολλὰ πράγματα καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐπινοήσω τι ἀγαπῶ τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν καθέδραν μου, τὰ παλαιὰ βιβλία καὶ τὴν πίπαν μου. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα ἀπλοῦστατα, ἐίδότι τοῦτο μὲ συνέφερε νὰ νομίσω, ὅτι ἡ Ἀνουγκιάτα μὲ ὁμοιάζει καὶ ὅ,τι, ἔχουσα κατοικίαν καλὴν καὶ ἡσυχίαν, θέλει εὐτυχῆσαι ὡς ἐγὼ· ἀλλ' ἐπὶ τέλος ἐνόησα, βραδέως μὲν τὸ ὁμολογῶ, τελευταῖον ὁμοῦς ἐνόησα, ὅπερ σὺ, ἀδελφέ, δὲν ἐνόησες, φοβοῦμαι, ποτὲ, ὅτι ἡ γυνὴ αὐτῆ δὲν ἦτο προσωρισμένη ἐκ φύσεως νὰ προστάται οἰκίας Ὀλλανδικῆς. Πρῶτον, τὸ κλίμα τὴν ἐστενοχωρεῖ εἰς ὑπερβολὴν· με ἠρώτα πάντοτε ἂν δὲν θέλωσιν ἐπέλθαι καλῆτερα καλοκαίρια καὶ χειμῶνες ὀλιγώτερον δριμεῖς, ἂν ἡ δόμῃς ἄρχῃ, ὃ χρόνος εἶναι κακός, ὃ ἀλλ' ἐψευδῶμην, διότι ὅλοι οἱ χειμῶνες ἦσαν ὅμοιοι. Ἐδοκίμαζε νὰ τραγοῦδῃσιν ἄσμακα τῆς Σιβιλίας, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ φωνὴ τῆς ἐκρατεῖτο καὶ ἐπνίγετο ἀπὸ τὰ δάκρυα, διότι ἐνθυμεῖτο πολὺ τὴν πατρίδα τῆς. Διετέλει λοιπὸν καθημένη, ἀκίνητος, σκυθρωπὸς, εὐχόμενῃ, καθὼς ἐνθυμοῦμαι ὅτι λέγει ἡ Γραφή, πτέρυγας περιστεράς ἴνα ἀπέλθῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς!

Ἀδελφέ, τὸ θέαμα ἦτο ὀλιβερόν. Ἐσὺ δὲν ἤξεύρεις ὅπως αἱ ἐσπέραι ἦσαν μακραι, ἐδῶ, τὸν χειμῶνα εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν. Ἡ ἡμέρα ἐτελείωνεν εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας, αὐτὴ δὲ ἐινργάζετο πλησίον τοῦ φωτὸς μέχρι τῆς ὥρας τοῦ ἡπνίου. Ἐπροσπάθουν νὰ ὁμιλήσω μαζί τῆς, ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἠγνόει ὅσα ἤξευρα ἐγὼ, ἐγὼ δὲ ἠγνόουν ὅσα αὐτὴ ἤξευρε. Τελευταῖον εἶδα ὅτι τὸ καλῆτερον δι' αὐτὴν ἦτο νὰ τὴν ἀφίνω νὰ συλλογιζέται ἐλευθερίως. Εἰργάζετο δὲ ἡ ἀνεπαύετο, ἐκλαίεν ἢ ἠσούχαζεν, ἐγὼ δὲ ἀπέτρεπον ἀπὸ αὐτῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ μου διὰ νὰ τὴν προμηθεύσω τὸ μόνον ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶτο ἀπὸ ἐμὲ νὰ τὴν προμηθεύσω, ὀλίγην τινὰ ἐλευθερίαν τοῦ σκέπτεσθαι· ἀλλὰ τὸ θέαμα ἦτο ὀλιβερόν, ἀδελφέ.

Ἐνταῦθα ἐπῆλθε βραχεία σιωπῆ, τὴν ὁποῖαν διέκοψε πρῶτος ὁ Κ. Ἀμβέργης, εἰπὼν μὲ ἤχον φωνῆς αὐστηρόν.

— Ἡ Κ. Ἀμβέργη ἦτο εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, μὲ τὰ τέκνα τῆς, ὑπὸ τὴν προστασίαν φίλου πιστοῦ. Ὁ σύζυγός τῆς ἐινργάζετο μακρὰν διὰ ν' αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν τῆς οικογενείας· αὐτὴ δὲ ἔμενε εἰς τὴν οἰκίαν διὰ νὰ φροντίξῃ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς εὐημερίας καὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν θυγατέρων τῆς· δὲν βλέπω τίποτε ἔκτακτον εἰς τὴν κατάστασιν αὐτῆν τῶν πραγμάτων.

Καὶ ἐγέμισε πάλιν τὴν πίπαν του.

— Τοῦτο εἶναι ἀληθέστατον, ἀδελφέ, ἀπάντησεν ὁ Γουλιέλμος, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης ἀληθές, ὅτι ἦτο δυστυχῆς· εἶχεν ἀρᾶ γε ἀδικὸν διὰ τοῦτο· Ὁ θεός,

θέλει τὸ κρίνει. Ἄς ἀφήσωμεν, Κάρολε, εἰς τὸν θεὸν τὴν αὐστηρὰν δικαιοσύνην, ἡμεῖς δ' ἂς εἴμεθα ὀλιγὸν ἐλεήμονες! Ἐπὶ τῆς μακρῆς ἀπουσίας σου, ἐφθασαν ἐνταῦθα κατὰ τύχην Ἰσπανοὶ τινες· τοὺς ὁποῖους ἡ Ἀνουγκιάτα εἶχε γνωρίσει εἰς τὴν νεότητά τῆς· καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὃ μὴδὲ παλαιὸς τινος φίλου τοῦ πατρὸς τῆς. Ὡ! ποῖαν εὐτυχίαν καὶ συγκινήσιν ἡ δυστυχῆς ἠσθάνθη βλέπουσα τοὺς ὁμογενεῖς ἐκείνους! Ὅποια ἔχουσε χάρες δάκρυα! . . . διότι πρὸ καιροῦ δὲν ἤξευρε τί ἐστιν εὐχαρίστησι, καὶ ἐκλαίεν αἰσθανομένη αὐτὴν. Ἀλλὰ μὲ πόσῃ θέσῃ μὴ ἐλάλει καὶ ἤκουε λαλουμένην τὴν πατρίδα τῆς γλωῶσαν! ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει πάλιν τὴν Ἰσπανίαν. Ἐπέρασε τινὰς ἡμέρας εὐτυχῆς σχεδόν, ἀναλαβοῦσα ζωὴν καὶ κίνησιν, διότι γλυκὺ εἶναι τὸ νὰ ἀπαντᾷ τις φίλον, καὶ νέος ὢν νὰ βλέπῃ νέους περὶ ἑαυτὸν ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἐπατήληδες καὶ εἰδείθης σκληροῦς, ἀδελφέ· μίαν δὲ ἡμέραν, χωρὶς ποτὲ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃς διατί, ἐκλείσες τὴν θύραν σου εἰς τοὺς ξένους. Εἶπέ με! διατί δὲν ἠθέλησες ὥστε ὁμογενεῖς, φίλοι, καὶ τις ἐκ παιδῶν σύντροφος τῆς γυναικὸς σου, νὰ εἴμποροῦν νὰ ὁμιλῶσιν εἰς αὐτὴν περὶ τῶν οἰκείων τῆς; Διατί ἀπῆρτες τὴν ἐντελὴ αὐτῆς μόνωσιν καὶ τὸν ἀμετάκλητον ἀπὸ τῶν παλαιῶν αὐτῆς φίλων χωρισμόν; Ἡ σύζυγός σου ὑπήκουσεν ἀγογγύτως· ἀλλὰ βλέπεις, Κάρολε, ὑπέφερε περισσότερον ἀφ' ὅτι τὸ νομίζεις. Ἐγὼ, ὃ παλαιὸς τῆς φίλος, τὴν παρετήρησα καλῶς. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου τοῦτου δείγματός τῆς αὐστηρότητός σου, εἶναι πολὺ μᾶλλον κατηφῆς ἢ πρότερον. Εἰς μάτην ἀπέκτησε τρίτον τέκνον, ἡ δυστυχία τῆς εἶναι ἡ αὐτὴ. Ἀδελφέ, ἡ χεῖρ σου ἐπίεσε πολὺ, πολὺ τὸ ἀσθενές ἐκεῖνο πλάσμα.

Ὁ Κ. Ἀμβέργης ἐγερθεὶς ἐπεριπάτει βραδέως εἰς τὸ δωμάτιον.

— Ἐτελείωσες, Γουλιέλμ; Ἡ ὁμιλία αὐτὴ εἶναι ὀχληρὰ, ἂς τὴν ἀφήσωμεν· ἀδελφέ! μὴ καταχρᾶται τοῦ δικαιώματος τὸ ὁποῖον σὲ δίδω τοῦ νὰ μὲ λαλῆς ἐλευθερίως.

— Ὅχι, δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη ὅσα εἶχα νὰ σὲ εἶπω. Ἀκουσέ με, ὡς ἂν σὲ ὁμιλῇ ὁ πατὴρ μας. Ὁ πατὴρ μας ἦτον ἀπλοῦς χωρικός, Κάρολε, ἀλλά ἡ εὐθύτης καὶ ἡ καρδία του ἠδύνατο νὰ δώσῃσι χρησίμους συμβουλὰς εἰς τὴν σοφίαν καὶ τὴν εὐτραπέλιαν μας. Εἶσαι σύζυγος ψυχρὸς καὶ αὐστηρὸς· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ, εἶσαι πατὴρ ἀδικός! Ἡ Χριστινὰ, ἡ τρίτη κόρη σου, δὲν ἀπολαμβάνει τὴν μερίδα τῆς στοργῆς τὴν ὁποῖαν ὀφείλεις εἰς τὰ τέκνα σου, καὶ διὰ τῆς ἀπιστίας ταύτης τῆς πατρικῆς ἀγάπης σου, ἐπιφέρει νέαν πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἀνουγκιάτας. Ἡ κόρη αὐτὴ τὴν ὁμοιάζει, διότι εἶναι ὅ,τι ὑποθέτω ὅτι ἦτον ἡ σύζυγός σου εἰς ἠλικίαν δεκαπέντε ἐτῶν, ζωηρὰ καὶ χαριεσάτη Ἰσπανίς· ἔχει ὅλας τὰς ὀρεῖξας τῆς μητρός τῆς· δυσκολεύεται ἐπίσης νὰ ζῆσῃ εἰς τὸ κλίμα μας, καὶ, ἂν καὶ γεννηθεῖσα ἐν αὐτῷ, κατὰ παράδοξον τῆς φύσεως ἰδιοτροπίαν, πάσχει ἀπὸ αὐτοῦ ὅπως ἔπασχεν καὶ ἡ Ἀνουγκιάτα. Ἀδελφέ, ἡ ἀνατροφή τῆς κόρης ταύτης δὲν εἶναι εὐκόλος· εἶναι δυσήνιος, περιπαθῆς, βίαία εἰς ὅλας τὰς ἐπιπτώσεις τῆς· ἔχει ἀνάγκη καὶ

νήσεως και ελευθερίας, ασυμβιβάστου με τας τακτικὰς τῶν βίου ἡμῶν ἐξαιρέσεις· ἀλλὰ ἔχει καρδίαν ἀγαθὴν, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀπειθῶν, ἡδύναστο ἕως νὰ δαμάσῃ τὴν δυσάγωγον ταύτην φύσιν. Ἄλλ' εἶσαι ὡς πρὸς τὴν Χριστιανὴν δικαστὴς ἀμείλιχος. Ἡ παιδικὴ τῆς ἡλικία ὑπέβησεν ὅλην ὀλίγη. Ὅθεν ἀντὶ τῆς τῆσσι πλὴν παρὰ ποτὲ τὴν φύσιν, τὴν ἐλευθερίαν ἐξέρχεται ἅμα ἐξημερώσῃ, θεωρεῖ τὴν οἰκίαν ὡς κλωβίον τοῦ ὁποίου αἱ σιδεραὶ κλωκίδες τὴν πληγώνουσι, ματαίως δ' ἀγωνίζεσαι νὰ τὴν ἀναγκαιώσῃ. Ἄδελφέ, ἀγάπησε δλίγον τὸ τέκνον σου, ἀν θέλῃς νὰ σὲ ὑπακούσῃ. Ἡ στοργὴ εἶναι τὸ ἰσχυρότερόν σου ὄπλον, τὸ φάρμακόν τοῦ εὐδοκίμου δταν ἔλα τὰ λοιπὰ ἀποτύχῃσι. Ἰδιαιτὶ ἐμποδίζεις τὴν νέαν ταύτην κόρην, τὴν τοσοῦτον πρὸς τὴν ἀπλάουσι τῆς ζωῆς σκευδούσαν, ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν ἀνθρωπὸν τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ; Ὁ μαθητὴς Ἐρβερτος, ὅστις ἄλλοτε ὑπηρετεῖ εἰς τὸ γραφεῖόν σου, δὲν εἶναι πλούσιος, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ κηδεστία δὲν εἶναι πολλὰ λαμπρὰ· ἀλλὰ οἱ νέοι αὐτοὶ ἀγαπῶνται· ὑποθέτω ὅτι, ἐν ἐλλείψει ἄλλου λόγου, εἴμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ καὶ αὐτὸς ἀποχρῶν πρὸς σύναψιν συνοικεοῦ.

Ὁ Κ. Ἀμβέργη, ὅστις, ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἐξηκολούθει περιπατῶν εἰς τὸ δωμάτιον, ἐστάθη τότε καὶ ἀπήντησε ψυχραῖς.

Ἡ Χριστιανὴ δὲν εἶναι εἰμὴ δεκαπέντε ἐτῶν καὶ νομίζω χρέος μου νὰ χαλιναγῶ τὰ μωρὰ πάθη, τὰ πρωιμώτερον τοῦ δένοντο· παραστῶντα τὴν κεφαλὴν τῆς. Καθ' ὅσον ἀπορᾷ τὴν λεγομένην παρὰ σοῦ ἀνομοσύνην τῆς ἀγάπης μου, ἔλασβε ὁ ἴδιος τὴν πρόνοιαν νὰ τὴν ἐκισιώσῃς, ἀναφέρων τὰ ἐλαττώματα τοῦ χαρακτῆρος τῆς Χριστιανῆς. Ἄδελφέ, σὺ δὲ μωροῦμαι τοὺς ἄλλους, ὡς καὶ τὸς ἀνηλικίους, πρόσθε μὴ εἶσαι ὁ ἴδιος κριτὴς ἀσπληρότερος παρ' ὅτι πρέπει. Ἐκαστὸς πράττει κατὰ συνείδησιν, καὶ ὅλα ὅσα ἔχει κάνει εἰς τὸν νοῦν του δὲν εἶναι καλὸν νὰ λέγωνται. Ἄδειασε τὸ ποτήριόν σου, Γουλιέλμ, καὶ ἀφοῦ τελειώσῃς τὴν πικρὴν αὐτὴν, μὴ γεμίζῃς ἄλλην. Δὲν θέλω σὲ ὀμιλῆσαι σήμερον περὶ ὑποθέσεων, ἡ ὥρα ἐπέβρασε καὶ ἐγὼ εἶμαι κουρατμένος. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος δὲν εἶναι πάντοτε εὐάρεστος· κάλλιον νὰ ἀφίνωμιν καθιέδοντα τὰ γενόμενα. Ἐπιθυμῶ νὰ μείνω μόνος δλίγον, ἀφῆτέ με λοιπὸν καὶ εἰπέ εἰς τὴν Κ. Ἀμβέργη, νὰ ἔλθῃ νὰ τὴν ὀμιλήσω ἐντὸς ἐνὸς τετάρτου.

Ἰδιαιτὶ δὲν λέγεις· εἶπε εἰς τὴν Ἀνουγκιάταν; Διαιτὶ τὰ χεῖλη σου δὲν προφέρουσι πλέον τὸ κομψὸν καὶ παραδόξον τοῦτο ὄνομα, ἀδελφέ;

Ἐπέ εἰς τὴν Κ. Ἀμβέργη, ὅτι ἔχω νὰ τὴν ὀμιλήσω, καὶ ἀφῆτέ με μόνον, ἀδελφέ, ἐπανελάβε μέβριαν ὁ Κ. Ἀμβέργη.

Ὁ Γουλιέλμος, ὑποπιπῶν ὅτι ἐφθασεν εἰς τὰ ἔσχατα ὄρια τῶν δυνάμεων νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Κάρολον, ἠγέρθη καὶ ἐξῆλθε. Φθάσας δὲ εἰς τὴν μικρὰν ξυλίνην κλίμακα ἣτις ἔφερον εἰς τὸ ἀνω πάτωμα, ὁ Γουλιέλμος εἰσάσασεν δλίγον περὶ τοῦ δρόμου τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ λάβῃ, ἐπειτα ἀπεφάσισε νὰ ἀναβῇ καὶ, διὰ νὰ εὐρῇ τὴν Ἀνουγκιάταν, ὑπῆγεν εἰς τὸ

δωμάτιον τῆς Χριστιανῆς. Ἦτο δὲ τὸ δωμάτιον τοῦτο στενωτάτον καὶ καθαρώτατον· καὶ εἶχεν ἀνθὴν τινα ἐντὸς ποτηρίου, πατηρῆμα ἀνηρημένον εἰς εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἐκ ζώλου κατεσκευασμένη, κλίβην λευκοτάτην καὶ κθαράν (ἦτο δὲ τῆς μητρὸς τῆς) κρεμασμένην εἰς τὸ τεῖχος. Ἀπὸ τοῦ παραθύρου του ἐφαινετο ὄλον τὸ λιβαδίον, ὁ ποταμὸς καὶ αἱ ἰτέαι. Ἡ Χριστιανὴ ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτῆς καὶ ἐκλαίειν ἀκόμῃ ἡ μήτηρ τῆς ἦτο πλησίον αὐτῆς καὶ τὴν προσέφερεν δλίγον γάλα καὶ ψωμί, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπιπτον τὰ δάκρυα τῆς Χριστιανῆς. Ἡ Ἀνουγκιάτα ἐφιλοῖ τὰ ὄμματα τῆς κόρης τῆς καὶ ἐπειτα, κρυφίως, ἐσπόγγιζε τὰ ἴδια αὐτῆς δάκρυα.

Ὁ Γουλιέλμος εἰσελθὼν, ἐστάθη δλίγας στιγμὰς ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας καὶ ἐκύτταξε μὲ κατανύξιν τὴν εἰκόνα ἐκείνην.

Αἱ δύο αὐταὶ γυναῖκες, ἡ μὲν ὠραία ἦδη, ἡ δὲ ἐτι ὠραία, ἀμφοτέραι τοσοῦτον ἁμοιάζουσαι ἀλλήλας, ὥστε ἡ μία ἐφαινετο τὸ παρελθόν, ἡ νεότερη τῆς ἄλλης, ἡ μία κλαίουσα, καθὼς οὗτος εἶχεν ἴδει κλαίουσαν τὴν ἄλλην, ἡ κόρη ἐκείνη ἡ διαδεχομένη τὴν μητέρα εἰς τὸ στάδιον τῆς Ὀλίφως· καὶ αὐτὸς μάρτυς τῶν δακρύων ἐκείνων, ἀλλ' ὄχι καὶ κοινοῦς τῶν αἰτίων τῆς Ὀλίφως· ὅλα ταῦτα τὸν συνεικύνουν, καὶ ματαίως ἐζητεῖ τὴν θεραπείαν τῶν τοσοῦτων συμφορῶν.

Ὁ ἄνεκρας ὁ Γουλιέλμος, ἐπάγων τὴν χεῖρα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀν ἐνυμφεῦσθαι ποτὲ ἐγὼ, ἤθελον νὰ βλέπω πλησίον μου πρόσωπα εὐτυχῆ· νὰ βλέπω τὴν γυναῖκά μου περιχαρῆ καὶ πηγαίνουσαν εἰς τοὺς χοροὺς μετὰ λαμπροῦ διαδήματος ἐκ χρυσοῦ καὶ μαργαρίτου ἐπὶ τοῦ μετώπου· νὰ ἀκούω τὴν κόρην μου τραγουδοῦσαν ὅλην τὴν ἡμέραν· ἦθιλα ἡ κατοικία μου νὰ ἦναι ὅλη χαρὰ καὶ γέλω. Ὁ δυστυχῆ καὶ ἀγαπητὰ μου τέκνα, λάβετε δλίγον θάρρος· πρὸ μικροῦ ὑπὲρ ὑμῶν ἠγωνίσθη καὶ εἶπα πολλὰ εἰς τὸν ἰδεολόγον μου· δὲν ἔλαβον μὲν ἀπάντησιν, ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς λόγος ὁ κατατιθέμενος εἰς τὴν καρδίαν βλαστάνει εἰς αὐτὴν, καθὼς ὁ σπόρος εἰς τὴν γῆν. Τὸ αὐριον θέλει εἶναι ἴσως κάλλιον τοῦ σήμερον, πρέπει κανεὶς νὰ ἠξέυρῃ νὰ περιμένῃ τὴν τύχην του.

Ἄδελφέ μου, καλέ μου ἀδελφέ, ὀμιλήσε πρὸς τὸ τέκνον μου, ἀπήντησεν ἡ Ἀνουγκιάτα· ἰδοὺ, δὲν ἠξέυρει πλέον μήτε νὰ προσευχηθῇ, μήτε νὰ ὑπακούσῃ ἡ καρδία τῆς δὲν εἶναι εὐπειθὴς καὶ τὰ δάκρυα τῆς ὀλοῦν ἀποβῆ ἀκαρπα, διότι ἀπειλεῖ καὶ γογγύζει. Ἠρώτησέ τὴν, ἀδελφέ, τίς τὴν εἶπεν ὅτι ἡ ζωὴ ἁμοιάζει τὴν εὐτυχίαν καὶ ὅτι δὲν ζῶμεν εἰμὴ διὰ νὰ εὐτυχωμεν; Δίδαξέ τὴν τὸ καθῆκον καὶ δὲς αὐτῇ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ τὸ ἐκπληρώσῃ.

Ὁ σύζυγός σου σὲ ζητεῖ, ἀδελφέ· ἐγὼ δὲ μένω πλησίον τῆς Χριστιανῆς διὰ νὰ τὴν ὀμιλήσω.

Ἰδιαιτὶ δὲν λέγεις· εἶπε εἰς τὴν Ἀνουγκιάταν; Διαιτὶ τὰ χεῖλη σου δὲν προφέρουσι πλέον τὸ κομψὸν καὶ παραδόξον τοῦτο ὄνομα, ἀδελφέ;

Ἐπέ εἰς τὴν Κ. Ἀμβέργη, ὅτι ἔχω νὰ τὴν ὀμιλήσω, καὶ ἀφῆτέ με μόνον, ἀδελφέ, ἐπανελάβε μέβριαν ὁ Κ. Ἀμβέργη.

Ὁ Γουλιέλμος, ὑποπιπῶν ὅτι ἐφθασεν εἰς τὰ ἔσχατα ὄρια τῶν δυνάμεων νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Κάρολον, ἠγέρθη καὶ ἐξῆλθε. Φθάσας δὲ εἰς τὴν μικρὰν ξυλίνην κλίμακα ἣτις ἔφερον εἰς τὸ ἀνω πάτωμα, ὁ Γουλιέλμος εἰσάσασεν δλίγον περὶ τοῦ δρόμου τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ λάβῃ, ἐπειτα ἀπεφάσισε νὰ ἀναβῇ καὶ, διὰ νὰ εὐρῇ τὴν Ἀνουγκιάταν, ὑπῆγεν εἰς τὸ

Ἡ Γοθὼν ἐκάθητο ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς κλίνης· δὲν εἶναι δυνατόν! Ὅχι, ὄχι, εἶναι ἀθάνα καὶ θέλει ἀθάνα διαμείνει! Θέλω θεωρεῖσθε αὐτὴν κατὰ παντὸς ἀμαρτήματος καὶ θέλω σῶσαι τὸ τέκνον μου! Ἄυτὴ ἐνοχοῦ! Ὅχι, ἐγὼ εἶμαι ἰδὼ! Θέλω ἀναλάβει αὐτὴν εἰς τοὺς βραχίονάς μου, θέλω ἐπιθέσει τὰς χεῖράς μου εἰς τὰ ὦτά της, διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ λόγους πονηρῶν· καὶ θέλω κρᾶναι πρὸς αὐτὴν· Κόρη μου, μείνε ἀθώα, μείνε ὑπὸ πάντων τιμωμένων, ἀν δὲν θέλῃς ν' ἀποθῆναι!

Ὁ Κ. Ἀμβέργη ἀπέβλεψε μὲ θυμὸν ἀπαθὲς πρὸς τὴν μετρίαν αὐτῆς ὄψιν. Ἡ δὲ Ἀνουγκιάτα, θεωροῦσα τὸ κλιστάκιον· εἰς τὸ βλέμμα, ἐρυθρίασε διὰ τὴν ταραχὴν τῆς ἐδοκίμασε νὰ ἠυχασθῇ, ἐπειτα, συνάρησε τὰς χεῖρας καὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν τῆς, κρατοῦσα δὲ τὴν καρδίαν τὴν ὁποῖα ἐπλήρουσε τοὺς ὀφθαλμούς της, τὴν ἔλασβε μὲ φωνὴν ποικιλοτάτην.

Ἄντὸ τὸ ὅπου μὲ εἶπετε, εἶναι ἀπὸ γὰ ἀναμφισβητοῦ, κύριέ μου;

Ἀναμφισβητοῦ, ἀπήντησεν ὁ Κ. Ἀμβέργη· δὲν κατανοῶ ποτὲ πῶς ἢ βεβαιώσῃ.

Ἐτάθη εἰς τὴν ἐπιπέδη βραχίονα.

Ὁ Κ. Ἀμβέργη, ἡ ἀνάλαβε·

Κλειδίωστε τὸν Χριστιανὸν εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ φερετέ με τὸ κλειδίον. Θέλει μείνει αὐτὸ κακὴν ἡμερὴν πρὸν χρόνον· εὐχρησὶ ἡ σκέψις νὰ τὴν σωφρονίσῃ. Ἡ μακρὰ αὐτὴ ἐγκαθαιρεῖς θέλει τὴν ἰατρῆσιν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἐκείνην τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας· ἦτις τὴν φέει εἰς τὸ κακόν· ἡ σιωπὴ τῆς ἐντελοῦς ἐκείνης ἐρημίας, θέλει κατευθῆσαι τὴν ταραχὴν τῶν ἰδεῶν της. Οὐδεὶς θέλει εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιόν της. Μόνη ἡ Γοθὼν θέλει τὴν κομίζει τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ζητοῦσα ἀπὸ ἐμὲ τὸ κλειδίον. Ἰδοὺ τί ἀπεράτιστα ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ.

Ἡ Κ. Ἀμβέργη ἴσταντο δεσθῆ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· πολὺν χρόνον τὰ χεῖλη της ἀνοίξαν διὰ νὰ ὀμιλήσῃ, ἀλλὰ τὸ θάρρος τὴν κατέλειπε. Τελευταίον, προχωρήσασα δλίγα βήματα·

Ἐγὼ, ἐγὼ, κύριέ μου, εἶπε μὲ φωνὴν ἀσθενῆ, ἐγὼ θέλω βλέπει τὸ τέκνον μου!

Ἐἶπα κανεὶς, ἐπανελάβε ὁ Κ. Ἀμβέργη.

Ἄλλὰ θέλει ἀπειλιθῇ, ἀν οὐδεμία φωνὴ τὴν ὑποστηρίξῃ. Θέλω τὴν ὀμιλῆσαι ἀσπληρῶς, εἴμπορεῖτε νὰ εἰσθε βέβαιος περὶ τούτου! Ἀπαξ μόνον τῆς ἡμέρας, ἐπιτρέψατέ με νὰ τὴν βλέπω. Εἴμπορεῖ νὰ ἀσπληρῶσθαι ἀπὸ τὴν λύπην. Τίς θέλει τὸ ἠξέυρει; Ἡ Γοθὼν δὲν τὴν ἀγαπᾷ. Πρὸς χάριν Θεοῦ, ἐπιτρέψατέ με νὰ βλέπω τὴν Χριστιανὴν! Δὲν θέλω μὲν μετ' αὐτῆς εἰμὴ μίαν στιγμὴν, μίαν μόνον στιγμὴν!

Ὁ Κ. Ἀμβέργη ἐστράφη, καὶ, στήλωτας ἐπὶ τῆς γυναικὸς του βλέμμα ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου αὐτὴ ὀπισθοδρομήσῃ·

Μὴ μὲ ἀναγκάζετε νὰ προσθέσω μήτε λέξιν, ἀπεκρίθη δὲν θέλω νὰ εἴπω περισσότερα· μὴ συζητήσῃτε μαζί μου, κυρία μου· κανεὶς δὲν θέλει εἰσελθεῖ εἰς τὴν Χριστιανὴν μὲ ἀκούσεται;

Ὅρισμός σας, ἀπεκρίθη ἡ Ἀνουγκιάτα.

Ἰπάγετε τώρα νὰ ἐξηγήσῃτε τὰς διαταγὰς μου

Ἡ Γοθὼν ἐκάθητο ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς κλίνης· δὲν εἶναι δυνατόν! Ὅχι, ὄχι, εἶναι ἀθάνα καὶ θέλει ἀθάνα διαμείνει! Θέλω θεωρεῖσθε αὐτὴν κατὰ παντὸς ἀμαρτήματος καὶ θέλω σῶσαι τὸ τέκνον μου! Ἄυτὴ ἐνοχοῦ! Ὅχι, ἐγὼ εἶμαι ἰδὼ! Θέλω ἀναλάβει αὐτὴν εἰς τοὺς βραχίονάς μου, θέλω ἐπιθέσει τὰς χεῖράς μου εἰς τὰ ὦτά της, διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ λόγους πονηρῶν· καὶ θέλω κρᾶναι πρὸς αὐτὴν· Κόρη μου, μείνε ἀθώα, μείνε ὑπὸ πάντων τιμωμένων, ἀν δὲν θέλῃς ν' ἀποθῆναι!

Ὁ Κ. Ἀμβέργη ἀπέβλεψε μὲ θυμὸν ἀπαθὲς πρὸς τὴν μετρίαν αὐτῆς ὄψιν. Ἡ δὲ Ἀνουγκιάτα, θεωροῦσα τὸ κλιστάκιον· εἰς τὸ βλέμμα, ἐρυθρίασε διὰ τὴν ταραχὴν τῆς ἐδοκίμασε νὰ ἠυχασθῇ, ἐπειτα, συνάρησε τὰς χεῖρας καὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν τῆς, κρατοῦσα δὲ τὴν καρδίαν τὴν ὁποῖα ἐπλήρουσε τοὺς ὀφθαλμούς της, τὴν ἔλασβε μὲ φωνὴν ποικιλοτάτην.

Ἄντὸ τὸ ὅπου μὲ εἶπετε, εἶναι ἀπὸ γὰ ἀναμφισβητοῦ, κύριέ μου;

Ἀναμφισβητοῦ, ἀπήντησεν ὁ Κ. Ἀμβέργη· δὲν κατανοῶ ποτὲ πῶς ἢ βεβαιώσῃ.

Ἐτάθη εἰς τὴν ἐπιπέδη βραχίονα.

Ὁ Κ. Ἀμβέργη, ἡ ἀνάλαβε·

Κλειδίωστε τὸν Χριστιανὸν εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ φερετέ με τὸ κλειδίον. Θέλει μείνει αὐτὸ κακὴν ἡμερὴν πρὸν χρόνον· εὐχρησὶ ἡ σκέψις νὰ τὴν σωφρονίσῃ. Ἡ μακρὰ αὐτὴ ἐγκαθαιρεῖς θέλει τὴν ἰατρῆσιν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἐκείνην τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας· ἦτις τὴν φέει εἰς τὸ κακόν· ἡ σιωπὴ τῆς ἐντελοῦς ἐκείνης ἐρημίας, θέλει κατευθῆσαι τὴν ταραχὴν τῶν ἰδεῶν της. Οὐδεὶς θέλει εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιόν της. Μόνη ἡ Γοθὼν θέλει τὴν κομίζει τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ζητοῦσα ἀπὸ ἐμὲ τὸ κλειδίον. Ἰδοὺ τί ἀπεράτιστα ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ.

Ἡ Κ. Ἀμβέργη ἴσταντο δεσθῆ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· πολὺν χρόνον τὰ χεῖλη της ἀνοίξαν διὰ νὰ ὀμιλήσῃ, ἀλλὰ τὸ θάρρος τὴν κατέλειπε. Τελευταίον, προχωρήσασα δλίγα βήματα·

Ἐγὼ, ἐγὼ, κύριέ μου, εἶπε μὲ φωνὴν ἀσθενῆ, ἐγὼ θέλω βλέπει τὸ τέκνον μου!

Ἐἶπα κανεὶς, ἐπανελάβε ὁ Κ. Ἀμβέργη.

Ἄλλὰ θέλει ἀπειλιθῇ, ἀν οὐδεμία φωνὴ τὴν ὑποστηρίξῃ. Θέλω τὴν ὀμιλῆσαι ἀσπληρῶς, εἴμπορεῖτε νὰ εἰσθε βέβαιος περὶ τούτου! Ἀπαξ μόνον τῆς ἡμέρας, ἐπιτρέψατέ με νὰ τὴν βλέπω. Εἴμπορεῖ νὰ ἀσπληρῶσθαι ἀπὸ τὴν λύπην. Τίς θέλει τὸ ἠξέυρει; Ἡ Γοθὼν δὲν τὴν ἀγαπᾷ. Πρὸς χάριν Θεοῦ, ἐπιτρέψατέ με νὰ βλέπω τὴν Χριστιανὴν! Δὲν θέλω μὲν μετ' αὐτῆς εἰμὴ μίαν στιγμὴν, μίαν μόνον στιγμὴν!

Ὁ Κ. Ἀμβέργη ἐστράφη, καὶ, στήλωτας ἐπὶ τῆς γυναικὸς του βλέμμα ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου αὐτὴ ὀπισθοδρομήσῃ·

Μὴ μὲ ἀναγκάζετε νὰ προσθέσω μήτε λέξιν, ἀπεκρίθη δὲν θέλω νὰ εἴπω περισσότερα· μὴ συζητήσῃτε μαζί μου, κυρία μου· κανεὶς δὲν θέλει εἰσελθεῖ εἰς τὴν Χριστιανὴν μὲ ἀκούσεται;

Ὅρισμός σας, ἀπεκρίθη ἡ Ἀνουγκιάτα.

Ἰπάγετε τώρα νὰ ἐξηγήσῃτε τὰς διαταγὰς μου

εἰς τὴν κόρην σας· τὸ δὲ βράδυ, εἰς τὸ γυῖμα θέλετε μὲ φέρεϊ τὸ κλειδίον τοῦ δωματίου της· ὑπάγετε.

Ἡ Κ. Ἀμβέργη ἐπὶ τινὰς στιγμὰς δὲν ἤσθάνθη ἐν αὐτῇ ἀρετὰς δυνάμεις, ὥστε νὰ τολμήσῃ νὰ περιπατήσῃ· καὶ ἐφοβείτο μήπως πέσῃ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ἀνδρός της. Τελευταίον, στηριζομένη ἐπὶ τῶν ἐπιπλῶν τὰ ὅποια εὑρίσκειν εἰς τὸν δρόμον της, ἐξῆλθε τοῦ δωματίου. Ἐνῶ ἐμελλε νὰ ἀναβῇ τὴν κλίμακα, ἡ Γουλιελμίνα καὶ ἡ Μαρία κατέβαινον τραγουδοῦσαι καὶ τρέχουσαι ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης. Ἰδοῦσαι δὲ τὴν μητέρα των, ἐσιώπησαν, καὶ θεωροῦσαι αὐτὴν φέρουσαν ἰχνη ὀλίφωας βαθείας τὴν ὅποιαν ἠγνόουν, εμείναν ἀκίνητοι, ὡς κατατρομασμένα πτηνὰ. Ἡ Ἀννουγκιάτα τὰς ἐκάλεσε πλησίον της, τὰς ἐφοίγηεν εἰς τὴν καρδίαν της καὶ ἄφησε τὰ δάκρυά της νὰ ρεύσωσιν ἐπὶ τῶν δύο ξανθῶν κεφαλῶν, τὰς ὁποίας ἐκράτει ἀγκαλιασμένας. — Εὐτυχοῦτε κόραι μου, εὐτυχοῦτε πάντοτε· εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὰς ἀφήσῃ νὰ γελάτε καὶ νὰ τραγωδῆτε ἐπὶ πολλὸν χρόνον! — Ἐπειτα δὲ, ἀπομακρύνουσα αὐτὰς μὲ πρόφρητα καὶ μὲ μειδίαμα βεβαιασμένον, ἀνέβη εἰς τὴν Χριστίαν.

Ἡ Γουλιελμίνα καὶ ἡ Μαρία εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τρέμουσαι ἀκόμη, καὶ ἐπλησίασαν εἰς τὸν πατέρα των, ὅστις ἴστατο ὀρθὸς παρὰ τὴν ἐστίαν, κρύπτων τὴν κεφαλὴν του εἰς μίαν τῶν χειρῶν του. Ἡ χεὶρ ἐκείνη ἐσφιγγε τὸ μέτωπόν του, αὐτὸς δὲ οὐτε ἐδύλεπε, οὔτε ἤκουεν. Αἱ παιδὲς ἔμειναν σιωπηλαὶ πλησίον του. Μετὰ δὲ τινὰς στιγμὰς βαθείας σκέψεως, ὁ Κ. Ἀμβέργης ἤγειρε τὴν κεφαλὴν, καὶ, ἀγκαλιάσας τὴν Μαρίαν, τὴν ἐφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον. Ἐπειδὴ δὲ τὰ χεῖλη του ἤγγισαν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της, τὰς ὕγρας εἰσέτι οὐσας ἀπὸ τῶν δακρύων τῆς Ἀννουγκιάτας, ὀπισθοδρομήσας καὶ ἐκύτταξε τὴν κόρην του, ὡς ἂν ἐρωτῶν αὐτὴν τί σημαίνει τοῦτο.

— Ἡ μήτηρ μας μὰς ἐφίλησε πρὸ ὀλίγου ἀπεκρίθη αὕτη.

Ἡ Κ. Ἀμβέργη εἶχε προσέλθει εἰς τὴν Χριστίαν καὶ εὗρεν αὐτὴν μόνην, καθήμενην ἐπὶ τῆς κλίνης της καὶ καταβεβλημένην ὑπὸ τῶν πολλῶν δακρύων τὰ ὅποια ἔχουσε. Τὸ χαριεὺν αὐτῆς πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἦτο ἐνίστατο τοσοῦτον ζωηρόν, τοσαύτην τότε ἐνέφαινεν ἀθυμίαν, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ τὸ κυττάξῃ τις χωρὶς νὰ λυπηθῇ. Ἡ μακρὰ αὐτῆς κόμη κατέπιπτεν ἀτημέλητος ἐπὶ τῶν μελαγχρινῶν ὀλίγων ὤμων της, τὸ σῶμά της ἦτο κυρτόν ἐν πατερημόν εἶχε πέσει ἀπὸ τὰς χεῖράς της· εἶχε δοκιμάσει, ὑπακούουσα εἰς τὴν μητέρα της, νὰ προσευχηθῇ, ἀλλὰ δὲν εἰμπούρεν εἰμὴ νὰ κλαύσῃ. Ὁ μαῦρος ἐπενδύτης της, ὕγρὸς ἀκόμη ἀπὸ τῆς βροχῆς, ἔκειτο ἐπὶ τραπέζης· ὀλίγοι τινὲς ἰστέων κλαῖοι ὑπεραίνοντο κεκρυμμένοι ἐντὸς αὐτοῦ. Ἡ Χριστίνα τοὺς ἐκύτταξε περιπαθῶς καὶ σκυθρωπῶς καὶ ἐνόμιζεν ὅτι αἰὼν ὄλος παρήλθεν ἀφ' οὗ εἶδε τὸν ἥλιον ἀνατείλαντα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τῶν γηραιῶν ἐκείνων δένδρων καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκατίου τοῦ Ἐρβέρτου. Ἡ μήτηρ της ἐπλησίασεν βραδίως.

— Κόρη μου, τὴν εἶπε, παραταίσις ὀρθὴ ἐνώπιόν της, ἵπου ἦσο σήμερον τὸ πρῶν, πρὶν ἐξημερῶσιν;

Ἡ Χριστίνα κατέπεσεν ἡρέμα ἀπὸ τῆς κλίνης κατὰ γῆς καὶ γονάτισσα πλησίον τῆς μητρός της. — Ὑπῆγα, εἶπε, καὶ ἐκάθουσα ἐπὶ τοῦ στελέχους μιᾶς τῶν ἰστέων, αἰτίνες προκύπτουσιν εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ. Ἡμῶν πλησίον τοῦ ἀκατίου τοῦ Ἐρβέρτου.

— Χριστίνα! ἀνέκραξεν ἡ Κ. Ἀμβέργη, λοιπὸν τούτο εἶναι ἀληθές! . . . Ὁ τέκνον μου, πῶς καρέβης ἐπὶ τοσοῦτον τὰς παραγγελίας τὰς ὁποίας ἔλαβες; Πῶς ἐλήσμωνες τὰς διδασκαλίας μου, τὰς συμβουλὰς μου; Χριστίνα, δὲν μὲ εἶχες βέβαια εἰς τὸν νοῦν σου ὅταν ἐκραττες τὴν ἀνομίαν ταύτην!

— Ὁ Ἐρβέρτος μὲ ἔλεγεν· ἔλα νὰ γίνης σύζυγός μου, θέλω σὲ ἀγαπήσει διὰ παντός, θέλεις γίνεαι ἐλευθέρα, εὐτυχῆς· τὰ πάντα εἶναι ἐτοιμα διὰ τὸν γάμον καὶ διὰ τὴν φυγὴν μας, ἔλα. Ἐγὼ δὲ ἀπήτησα· «δὲν ἀφίνω τὴν μητέρα μου!» Σὺ ὑπέηξες ἡ ὑπεράσπισις καὶ σωτηρία μου. Ἐὰν ἦτον ἐγκλημα τὸ ν' ἀκολουθῆσαι τὸν Ἐρβέρτον, ἡ ἐνθύμησίς σου μὲ ἐμπόδιζεν ἀπὸ τοῦ νὰ πράξω τὸ ἐγκλημα τοῦτο. Δὲν ἠθέλησα ν' ἀφίνω τὴν μητέρα μου!

Ἀσραπὴ χαρᾶς ἐφάνισε τὸ πρόσωπον τῆς Ἀννουγκιάτας. «Σὺ εὐχαριστῶ Θεὸν μου!» ἐπιθύρσεν ἔτινε τὴν χεῖρα εἰς τὸ γονυπετοῦν τέκνον της, καὶ, ἀνεγείρουσα αὐτὸ, τὸ εἶπε, νὰ καθίσῃ. Ἐπειτα δὲ, καθήσασα καὶ αὐτὴ.

— Ἐξηγήσου με, Χριστίνα, τὴν εἶπεν· ἀνοιξέ με τὴν καρδίαν σου, εἶπέ με ὄλας σου τὰς ἐννοίας. Ἀς σουλλυπηθῶμεν μαζὶ διὰ τὰ σφάλματά σου, ἄς ἐλπίζωμεν μαζὶ εἰς τὸ μέλλον. Ἐλα, κόρη μου, μὴ μὲ κρύπτῃς τίποτε, λέγε.

Ἡ Χριστίνα ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς μητρός της, ἔβαλε τὴν μίαν τῶν μικρῶν αὐτῆς χειρῶν εἰς τὰς εἰδικὰς της, ἐστύναζε βαθείως, ὡς ἂν ἡ καρδία της δὲν ἠδύνατο νὰ διελίσσῃ ἀπὸ τὴν στενωχωρίαν· ἔπειτα, μὲ κόπον πολλόν καὶ ἀγωνίαν, εἶπεν.

— Ἀλλὰ μήτηρ μου! δὲν ἔχω νὰ ὁμολογήσω τί τὸ ὅποιον νὰ μὴν ἤξεύρης. Ἀγαπῶ τὸν Ἐρβέρτον. Σὺ ἡ παρακολουθήσασα κατὰ πόδας τὴν ζωὴν μου, ἡξεύρεις ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀγαπήσω τὸν Ἐρβέρτον. Ἡ καρδία του ἦτον ἡ πρώτη ἀνταποκριθεῖσα εἰς ἐμὲ καρδία. Ἐνθυμήσου ὅποιαν ζωὴν ἔζησα ἐνταῦθα παῖς ἐτι οὐτα· εἶπα εἰς τὰς ἀδελφάς μου, ἔλατε νὰ τρέξωμεν μαζὶ εἰς τὸ λιβάδιον, ἔλατε νὰ ζητήσωμεν φωλιάς πτηνῶν, ἔλατε νὰ παίξωμεν καὶ νὰ τραγωδῶσωμεν μαζὶ. Αἱ ἀδελφαί μου μὲ ἀπεκρίθησαν· ὕπαγε μόνη, καὶ ἔμειναν μόναι εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας, στρέφουσαι τὸ μάγγανον. Δὲν ἐπαιξα πολλὸν καιρὸν, διότι τίποτε δὲν μὲ ἤρσκειν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκύτταξαι τὸν οὐρανόν, τὸν ἥρα ὀραιότερον, μάλιστα ὅταν ἐστολιζέτο μὲ ὄλα του τὰ ἄστρα· πολλὴ γαλήνη κατήρχετο ἀπὸ αὐτὴν εἰς τὴν ψυχὴν μου. Ἐφαντάσθη ὅτι ὁ κατὰ στερος οὐρανὸς εἶχε φωνὴν τοσοῦτον σιγαλὴν, ὥστε ἔπρεπε νὰ μὲν τις σιωπηλὸς καὶ ἀκίνητος διὰ τὴν ἀκοήν. Ἦλθα πρὸς σὲ μήτηρ μου, καθὼς ἄλλοτε εἶχον ὑπάγει πρὸς τὰς ἀδελφάς μου καὶ σὲ εἶπα· μήτηρ, ἄς κυττάξωμεν μαζὶ τὸν οὐρανόν, τὰ ἄστρα αὐτὰ εἶναι ἄρα κόσμοι ὄντων σκυθρωπῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς;

ἢ εἶναι παράδεισοι ὅπου αἱ ψυχαὶ μας θέλουσιν ἀναπαυθῆναι; Σὺ δὲ μὲ εἶπες Χριστίνα, μὴ σουλλογίζεσαι τοιαῦτα· ἀλλὰ γύρισε τὸ μάγγανον, καθὼς αἱ ἀδελφαί σου. Μία μόνη φωνὴ μὲ εἶπεν ἐπὶ γῆς· Ἐγὼ ὁπάγω ὅπου ὑπάγεις σὺ, ὀνειροπολῶ, ὡς ὀνειροπολεῖς· καθὼς σὺ, νομίζω καὶ ἐγὼ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀρετὴ ἀγάπη ἐπὶ γῆς, καὶ σ' ἔκλεξα ἐσὲ, Χριστίνα, διὰ νὰ σὲ ἀγαπῶ! Ἡ φωνὴ αὕτη εἶναι ἡ τοῦ Ἐρβέρτου. Ὁ Ἐρβέρτος δὲν εἶναι εἰμὴ ἀπλοῦς μαθητὴς, τὸν ὅποιον ἀνέθεσαν εἰς τὸν πατέρα μου, ἀλλ' ἔχει καρδίαν εὐγενῆ καὶ κατηφῆ ὀπωροῦν, ὡς ἡ ἐδική μου. Ἡξεύρει πολλὰ, ἀλλ' εἶναι πρὸς πρὸς μὴ ἤξεύροντάς τι. Εἶναι πτωχὸς, ἀλλ' ἔχει τὴν ὑπεροφίαν βασιλείας. Ἀγαπᾷ, καὶ δὲν τὸ λέγει εἰμὴ εἰς ἐκείνην ἥτις τὸ ἡξεύρει. Μήτηρ μου, ἀγαπῶ τὸν Ἐρβέρτον. . . Ὁ Ἐρβέρτος ἦλθε καὶ μ' ἐζήτησε μὲ θάρρος ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ὅστις, εἰς ἀπάντησιν, ἐμεδίασε περιφρονητικῶς. Ἐκτοτε, ἀπέβαλαν τὸν Ἐρβέρτον, ἐγὼ δὲ ἐβοήθησα νὰ ζῆσω χωρὶς νὰ τὸν βλέπω. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατάρθωσα. Πολλὰς δέησεις ἀπέτεινα εἰς τὸν θεόν μὲ τὰ πατερημὰ τὰ ὅποια μ' ἔδωκεν, καὶ ἐπειδὴ σὲ εἶδα προσευχομένη ὅταν ἐκλαίεις, εἶπα καὶ ἐγὼ· Ἰδοὺ κλαίω ὡς ἐκείνη, ὡς ἐκείνη ἄς προσευχηθῶ· ἀλλὰ συνέπεσε ποτε, ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, νὰ ἴδω μακρόθεν ἀκάτιον κατερχόμενον τὸν ποταμόν, ἔπειτα ἀνερχόμενον καὶ κατερχόμενον πάλιν· ἐκ διαλειμμάτων λευκὸς ἰστέος ὑψοῦτο εἰς τὸν ἄερα. καθὼς ἀνασείει μάκτρον τας, ἀποχαιεστικῶν τοὺς ἀπερχομένους. Ὁ νοῦς μου ἦτον πάντοτε εἰς τὸν Ἐρβέρτον, φυσικῶς τατα λοιπὸν αὐτὸν πάλιν ἐσουλλογίσθη βλέουσα τὸ ἀκάτιον ἔτρεξα εἰς τὸ λιβάδιον, ἐφθασα εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ, μήτηρ μου ἦτον αὐτός! αὐτὸς ἐλπίζων εἰς ἐμὲ καὶ περιμένων με! . . . Ἐπίπαμεν ἀμοιβαίως λόγους ὀλιβερούς περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ χωρισθῶμεν· δὲν τὸν ἔδλεπα εἰμὴ μακρόθεν, τὸ ἀκάτιόν του ἔδονετο πολὺ κατωτέρω τῶν ποδῶν μου. Ἦσάμεν οὕτω βλέπομενοι, καὶ νολλοὶ τῶν λόγων μας ἐχάνοντο ἀπὸ τὴν βοήν τοῦ ἀνέμου· ἀλλ' ἔσοι ἐβθον εἰς τὰς ἀμοιβαίας ἀκοάς μας, ἦσαν ἀρετοὶ διὰ νὰ μὰς βεβαιώσωσιν, ὅτι θελομεν ἀγαπήσῃ διὰ παντός. Σήμερον τὸ πρῶν, ὁ Ἐρβέρτος, ἀπειλισθεὶς νὰ περιμένῃ τὴν μεταβολὴν τῆς τύχης μας, ἠθέλησε νὰ μ' ἐπάρῃ νὰ φύγω, ἀλλ' ἔμεινα χάριν σοῦ, μήτηρ μου. . . Τώρα τὰ ἤξεύρεις ὄλα, καὶ ἂν ἦμαι ἐνοχος συγχώρησέ με.

Ἡ Κ. Ἀμβέργη ἤκουε μὲ πολλὴν συγκίνησιν τὸ διήγημα τῆς κόρης της. ἔχουσα δὲ τὸ μὲν μέτωπον ἐστηριγμένον ἐπὶ τῆς χειρὸς, τὴν δὲ κεφαλὴν σκυμμένην εἰς τὸ στήθος, εἶχε κρύψει ἀπὸ τὴν Χριστίαν τὴν λύπην τὴν ὅποιαν ἐπάσχεν· ἐφοβείτο μήπως διὰ λόγου ἢ διὰ κινήματός τινος ἀναγκαιεῖται τὴν βουλόγιαν, τὴν ἐκχεομένην ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ παιδός της. Ὅτε δ' ἐτελείωσε ἡ ἐξομολόγησις ἐκείνη, ἡ Ἀννουγκιάτα ἔμεινε βεβουλισμένη εἰς σκέψεις βαθείας· ἤσθάνετο ὅτι ἡ πάσχουσα τῆς Χριστίνας καρδία εἶχε χρεῖαν ἠπίων διδασχῶν, συμβουλῶν φιλοσόφων, αὐτὴ δὲ ἔφερεν ἀπίφατιν ἀστηριάν, μέλλουσαν ν' αὐξήσῃ τὸ κακόν· καὶ ἴσταμένη πλησίον τοῦ νοσοῦντος ἐκείνου

τέκνου, ἔδλεκεν αὐτὴν καταδεδικασμένην νὰ μὴ δώσῃ εἰς αὐτὸ τὸ μόνον φάρμακον, τὸ ὅποιον ἠδύνατο ἴσως νὰ τὸ σώσῃ. Τελευταίον, στηλώσασα ἐπὶ τῆς θυγατρὸς της βλέμμα ὀλιβερόν καὶ ἀπαντῶσα μᾶλλον εἰς τὰς ἰδίας σκέψεις ἢ ἔχουσα κατὰ νοῦν ἐκείνην πρὸς τὴν ἐλάλει.

— Τὸν ἀγαπᾷς λοιπὸν πολὺ; τὴν εἶπεν.

— Ὡ μήτηρ, ἀνεφώνησεν ἡ Χριστίνα, τὸν ἀγαπῶ ἐξ ὅλης ψυχῆς! Τὸν περιμένω, τὸν βλέπω, ἔπειτα τὸν ἐνθυμοῦμαι, ἰδοὺ βλῆ ἡ ζωὴ μου! Νομίζω ὅτι δὲν θέλω δυνηθῆ ποτε νὰ ἐκπράσω μὲχρι τίνος ἡ καρδία μου ἀνῆκει εἰς αὐτόν. Πολλάκις εἰς τὰ ὄνειρά μου λέγω νὰ ἀποθάνω δι' αὐτόν, ὄχι διὰ νὰ σώσω τὴν ζωὴν του, τοῦτο εἶναι ἀκλόουστατον, εὐκαλόωτατον, ἀλλὰ νὰ ἀποθάνω ἀνωφελῶς, διότι ἤθελε μὲ εἶπει ἀπάθαι.

— Σιώπα! κόρη μου, σιώπα! μὲ προξενεῖς φόβον! ἀνέκραξεν ἡ Ἀννουγκιάτα, ἐπιθέτουσα τὰς δύο χεῖράς της εἰς τὸ στόμα τῆς θυγατρὸς της.

Ἡ Χριστίνα ἀπεσπᾶσθη βιαίως ἀπὸ τοὺς βραχίονας τῆς μητρός της, καὶ,

— Ἀ! βεβαίως, εἶπεν, ἐσὺ δὲν εἰμπορεῖς νὰ ἡξεύρης τὴν τοιαύτην ἀγάπην. Ὁ πατήρ μου δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀγατηθῇ τοουτοτρόπως.

— Σιώπα! τέκνον μου, σιώπα! ἐπανελάβη μὲ δύναμιν ἡ Ἀννουγκιάτα. Ὡ κόρη μου, πῶς νὰ ἐισάξω εἰς τὴν καρδίαν σου ἰδέας εἰρήνης καὶ καθήκοντος! Θεὸς μου, εὐλόγητε τοὺς λόγους μου! ἄς εὗρωσι τὸν δρόμον τῆς ψυχῆς της! Χριστίνα ἔκουσέ με.

Ἡ Ἀννουγκιάτα ἔλαβε τὰς δύο χεῖρας τῆς θυγατρὸς της καὶ τὴν ὑπεχρέωσε νὰ μείνῃ ὀρθὴ ἐμπρός της.

— Τέκνον μου, δὲν γνωρίζεις ἀκόμη τὴν ζωὴν, περιπατεῖς εἰς τὰ τυφλά, πρόσεξε μὴν ἀποκτανθῆς. Ναί, βεβαίως, ὑπάρχουσιν ἐντὸς τῶν καρδιῶν μας ὄνειρα ἐπιγωγά, ἰδία ἀχανεῖς· ἀλλὰ, Χριστίνα μου, αὐτὸ εἶναι τὸ μέρος τῆς ὑπάρξεώς μας, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν οὐδὸν εἰς τὸν θεόν ἐν οὐρανοῖς, μὴ ἀποβῆλλοντες οὐδὲ ἐλάττωτον αὐτοῦ ἐπὶ γῆς ψυχίον· εἶναι ἡ ἀθάνατος ἡμῶν ψυχῆ, ἡ διατελοῦσα ἐν τῷ προσναίῳ τούτῳ κόσμῳ, ὡς ἐν φυλακῇ, καὶ ἀγωνιζομένη νὰ ἀπέλθῃ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, τὴν αἰώνιον τοῦ θεοῦ ἀγάπην. Πᾶσαι αἱ νεαρᾶι καρδίαι, κόρη μου, ἠσθάνθησαν τοὺς κατασπαράσσοντας τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν καρδίαν σου θορόβους. Καὶ αἱ μὲν ἐβγενεῖς καρδίαι ἐπάλασαν καὶ ἐθριάμβευσαν, αἱ δ' ἄλλαι ἠττηθεῖσαι ὑπέκυψαν! Τέκνον μου, ἡ ζωὴ δὲν εἶναι εὐκόλος, ἔχει δοκιμασίας καὶ ἀγῶνας ὀδυνηρούς· πιστευσέ με, δι' ἡμᾶς τὰς γυναῖκας, ἀληθῆς εὐδαιμονία ἔξω τοῦ καθήκοντος δὲν ὑπάρχει. Καὶ ἂν ἡ τύχη μὰς στερῆσῃ τὴν εὐδαιμονίαν, πολλὰ εἰσέτι καὶ μεγάλα ἔχομεν νὰ πράξωμεν ἐν τῷ βίῳ. Ἄν ὁ ἔρωσ ἦται εὐφρόδουρος, τὸ καθῆκον εἶναι εὐγενές, ἡ τιμὴ, ἡ ὑπόληψις τοῦ κόσμου δὲν εἶναι λέξεις κεναί. Ἀκουσέ με τέκνον, φίλιτατον! δὲν ροβείσαι νὰ παροργίσῃς τὸν θεόν αὐτόν, τὸν ὅποιον ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς ἐδίδαξα νὰ ἀγαπᾷς; Κόρη μου, ζήτητέ τον καὶ θεοὺς λαβεῖ παρ' αὐτοῦ παρομυθίας ἰσχυροτέρας· τῶν ἐδικῶν μου. Χριστίνα, ἀγαπήσωμεν ἐν θεῷ ἐκείνους

των όποιων αναγκάζομεθα να μακρυνθώμεν επί γης. 'Ο θεός εκείνος, όστις, εν τή υπερτάτη αυτού συνέσει, τοσούτους χαλινούς ενέδαλεν εις την καρδιαν τής γυναικός, προείδε τάς θυσίας τάς όποιας επέεχλε, και βεβαίως άποταμειύει θησαυρούς άγάπης διά τάς καρδίας, αίτινες συντριβονται εν τή ύπακοή αΰτων.

'Η Άνουγκιάτα εσπόγγισε ταχέως τά δάκρυα τά όποια κατέβρεχον τό ώραιον πρόσωπόν της· έπειτα, άρπάξατο τόν βραχιόνα τής Χριστίνας·

— Προτινύητε, τέκνον μου! προσκυνήσωμεν και αι δύο γονατιτί, άνεκραξε, τόν Χριστόν τόν όποιον σε έδωκα! 'Ερχετε να σκοτεινιάζη, και όμως τόν βλέπομεν άκόμη· οι βραχιόνες του ανοίγονται, ως άν θέλουν να μās υποδεχθώσι. Θεέ! εύλόγητε τό τέκνον μου! σώσε τό τέκνον μου! παρηγόρησε τό τέκνον μου! Θεέ! καταπραΰνε τήν καρδιαν του, κατάρτητέ την ταπεινήν και εύπειθη!

'Η Άνουγκιάτα ήγέρθη και άγκάλιασται τήν Χριστίαν ήτις ειχε πέσει εις τά γόνατα και έγερθη όμοϋ με τήν μητέρα της, τήν ήσπάρτη φιλοπόργου, έλλημύρησε τήν κόμην της διά τών δακρύων αΰτης, τήν έσφιγγεν χιλιάκις εις τήν καρδιαν της.

— Κόρη μου, έψιθύρισεν άναμέσον των άσπαυτών της, κόρη μου, ειπέ με μίαν λέξιν, τήν όποιαν να δυνηθώ να θεωρήσω ως έλπίδα! Τέκνον μου, ! δέν εχεις τι να με ειπής;

— Μητέρα μου, αγαπώ τόν 'Ερθερτον! άπεκρίθη ή Χριστίνα.

'Η Άνουγκιάτα εκύταξε με άπελπισίαν τήν κόρην της, τόν άνηρτημένον εις τόν τείχον 'Ιησοϋ, τόν αύρανόν όστις έραίνετο από τό καράβιον, και, καταπέτατα επί ενός σκίμποδος, έμεινεν εκεί άκίνητος και άθυμος.

'Ο κώδων του γεύματος εσήμανεν. 'Η Κ. Άμβέργη ήγέρθη άρνησι, και, βιάτασα έαυτήν να συνάγη τάς ίσείας της και να τάς εκραάτη·

— 'Ο Κ. Άμβέργη, ειπε με φωνήν κρυμμένην, θέλει να κατακλεισθής εις τό δωμάτιόν σου, να τόν υπάγω τό κλειδίον, να μη βλέπης κανένα. 'Ιδοϋ ή ώρα, μās προσμένει.

— Να κατακλεισθώ, άνεκραξεν ή Χριστίνα, να κατακλεισθώ! Μόνη ελγη τήν ήμέραν! Προτιμώ να άποθάνω.

'Η Άνουγκιάτα επηλέαθε με θλίψιν.

— Έε θέλει, άνάγκη να ύπακούω, τό θέλει. 'Επορεύθη δε πρός τήν θύραν και έββίψεν επί τής Χριστίνας βλέμμα τοσαύτης άσπίου στέργης και θλίψεως, ώστε αΰτη, εκπλαγείσα, δέν εκινήθη και διά ν' άντιστηθί. Τό κλειδίον έστράφη εντός του κλειθρου, και ή Άνουγκιάτα κατέβη τήν κλίμακα, στηρίζομένη επί του δρυφάκτου.

Εισεληθούσα δε εις τήν αίθουσαν, εύρε μόνον τόν Κ. Άμβέργην.

— Πολλήν έμείνατε. Ώραν εκεί επάνω, τήν ειπαν· έπισύθητε τελευταίον· ότι ή κόρη σας ήτο σήμεραν τό πρωί μαζί με τόν σπουδατήν 'Ερθερτον;

— 'Ητο μάλιστα, ύπεψιθύρισεν ή Άνουγκιάτα.

— 'Τήν ειπατε τάς διαταγάς μου; — 'Τήν ειπα. — 'Τήν εκλειδάτατε; — 'Εκλειδάωσα τό τέκνον μου. — 'Πού είναι τό κλειδίον; — 'Ιδοϋ.

— 'Ας υπάγωμεν τόρα εις τήν τράπεζαν, έπράς· θεσεν δ Κ. Άμβέργης, πορευόμενος πρός τό εστιατόριον· έπέρατε δε πρώτος, ή Άνουγκιάτα ήθέλησε να τόν ακολουθήση, άλλ' αι δυνάμεις της τήν κατέλιπον και έπεσεν επί ενός κλινοκαθεδρίου, τό όποιον εύρίσκετο πλησίον της. — 'Ο Κ. Άμβέργης εκάθη εις μόνος εις τήν τράπεζαν.

('Η συνέχεια εις τό ακόλουθον Φυλλάδιον.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

(Συνέχεια και τέλος. Ιδε Φυλλάδ. ΚΖ.)

Περιορίσθημεν μέχρι τούδε εις τήν 'Ιλιάδα, διότι αΰτη είναι τό κατ' έκλογήν πεδίον τής μάχης των όπαδών του Βολφίου. Είς τήν 'Οδυσσειαν τω έντι τό έντεχνον τής κατασκευής του μύθου, ή συναρμοστική των ύποδεστέρων μερών περι έν κοινόν κέντρον και πρός ένα κοινόν σκοπόν, εισί τότον προφανή, ώστε ούδέ να γεννηθί καν επί μίαν στιγμήν ή ύπόνοια τής ανεξαρτήτου ύπάρξεως των μερών αΰτης· οά ήτον δυνατόν, άν οι έπεικτικοί των κριτικών δέν εβιάζοντο υπό των θεωριών των να εφαρμόσωσι τό αυτό σύστημα εις άμρότερα τά ποιήματα. Και όμως όλίγοι μεταξύ αυτών των ένθερματέρων όπαδών του Βολφίου έτόλμησαν ποτέ ν' άρνηθώσι τήν ύπαρξιν αρχικής 'Οδυσσεϊας, ποιήματος δηλαδή πραγματευόμενου τόν νόστον του 'Οδυσσεΰς και τήν νίκην αυτού επί των μνηστήρων· άλλά τοσούτον περιώρισαν τό αρχικόν τούτο ποιήμα, και τοσαύτα μέρη του σημερινού ποιήματος, τινά μάλιστα εκ των άρίστων χωρίων αυτού, άπέδωκαν εις νεωτέρας προσθήκας, ως ε ή ύπ' αυτών άναγνωρίσις τής ποιητικής εϊότητος τής 'Οδυσσεϊας, μικρού λόγου αξία συγκατάβασις ήτον. 'Ιδοϋ, λόγου χάριν, πώς εκφράζεται δ 'Ερμάννος (περι των εις 'Ομηρον παρεγγραφών σ. 54· Συγγραμμάτικα, Τόμ. Ε). 'Ο ποιητής, λέγει, άρχόμενος του έπους, ως ήδη άρχεται, διά τής διατριβής του 'Οδυσσεΰς εις τήν νήσαν τής Καλυψούς, είναι πιθανόν ότι εκείθεν έφερε τόν ήρωα κατ' εύθειαν εις τήν 'Ιθάκην (!), όπου, παραττάς αΰτός υπό σχήμα εκάιτου, έγνωσθη νικήτας εις τόν προτεθέντα άγώνα βώμης ύπερ τής Πηνελόπης, και μετά ταύτα εφόνευσε τούς μνηστήρας διά του τόξου θ' έλαβεν αΰτως εις χείρας του. » Κατά τήν θεωρίαν ταύτην οϋ μόνον όσα μέρη εισί προφανώς έπεισόδια, αλον ή έπισκεψις του Τηλεμάχου εις Σπάρτην και Πύλον, και αι σκηναί εις τήν καλύθην του Βόμοιου, άλλά και τό μέγιστον μέρος τής τύχης του 'Οδυσσεΰς αυτού, τό ναυάγιον και

ή ύποδοχή του εις τήν νήσον των Φαιάκων, και όλα τά προλαβόντα συμβάντα του, όσα διηγείται εις τόν 'Αλκίνοον, ή Κίρκην και αι Σειρήνες, τό άντρον των Κυκλόπων και ή εις 'Αδου κατάβασις, όλα ταύτα πρέπει να θεωρηθώσιν ως προσθήκαι μεταγενέστεραι, έντελώς άγγετοι πρός τό αρχικόν σχέδιον του ποιήματος. 'Αλλ' ή έλαχίστη έρευνα θέλει άποδείξει ότι τά πλείστα των μερών τούτων δέν εδύνατο να ύπαρξωσιν ως ποιήματα ανεξάρτητα. Ούτω παραδείγματος χάριν ή όδοιπορία του Τηλεμάχου, ήτις μετά των παρασκευών αΰτης κατέχει τό πλείστον των τεσσάρων πρώτων βιβλίων, οά ήτον άνευ τόκου και σημασίας άν δέν συνεδέετο πρός τό ποιητικόν κέντρον του ποιήματος, του 'Οδυσσεΰς τήν επιστροφήν. Βεβαίως αι πλανήσεις και όδοιπορία του ήρωος αυτού από τής Τρωάδας μέχρι τής νήσου τής Καλυψούς εδύνατο να συνεσθώσων εις έν ή και πλείονα ιδιαίτερα ποιήματα· τό σχήμα όμως τής αυτοβιογραφίας, ύπ' δ τάς έγχομεν σήμεραν, ούδέποτε εδύνατο να λάβωσιν άν δέν ήσαν ένυφασμένοι εις μακρότερον ποιήμα. 'Επομένως κατ' ήν ύπόθεσιν του 'Ερμάννου απαιτείται άναγκάσις να προστεθώσιν εκ προθέσεως όλα ταύτα τά μέρη εις τό αρχικόν σχέδιον, και πολλοί ποιηται, ικανοί να παράξωσι τοαύτα έσογα άριστου γήματος, να συνευρίνησαν έλις όπως συμπληρώσωσι ποιήμα έχον κατ' αρχήν ίσοκήν ίσχυροσότην και τετριμμένην. 'Ομολογούμεν ότι πολύ άπλούτερον φαίνεται, αοιδός ικανός να συλλάβη και ποιήση τό λαμπρόν ένείνο χωρίον εν ώ δ 'Οδυσσεΰς, άφ' ου έπάνυσε τό τόξον, διευθύνει τόν λόγον πρός τό έργαγον του όλεθρου, ότι αΰτός ειχεν ικανήν εύρειαν όπως διαθέση και όλον τό σχέδιον τής 'Οδυσσεϊας, όποιον τό έχομεν σήμεραν, και διατάξη εις τάς οικείας θεσεις τά ποικίλα αΰτου έπεισόδια.

'Αν όμως και ή γενική ένότης του ποιήματος ει αι άναμφισβητήτως πολύ προφανέστερα εν τή 'Οδυσσειά ή εν τή 'Ιλιάδι, εκείνη όμως περιέχει, νομιζόμεν, περισσότερο χωρία φέροντα τόν τύπον μεταγενεστέρας παρεγγραφής. 'Εν των προδηλοτέρων είναι τό άσμα του Δημόδοκου εν τή όγδόη βιβλίου, οϋ ή γνησιότης ήμυσθητήθη ήδη και υπό των αρχαίων (*), οι δε νεώτεροι τήν ήρήθησαν έντελώς· δ Κ. Μιούρ τήν υπερασπίζεται, λέγων μάλιστα ότι όλίγα τεμάχια γνωρίζει εν εκατέρω των ποιημάτων, εμφανίοντα εις τοιοϋτον βαθμόν τήν δύναμιν τής 'Ομηρικής τέχνης και τό πνεϋμα τής 'Οδυσσεϊας. 'Αλλά τόν διεχυσισμόν τούτον όλίγου· θέλει εύρει συνομολογούνας. 'Εξ έναντίας, διότι τό όλον ύρος και δ γενικός τύπος του ποιήματος τούτου μās φαίνονται άλλότρια εις τό 'Ομηρικόν πνεϋμα, διά τούτο θεωρούμεν ως προσχης αξίας τινάς διαφωνίας περι τό καθέκαστα, αίτινες άλλως ήθελον μās φανή άσήμαντοι (**). 'Ολιγώτερον λυπηρόν οά ήτον άν ειχεν άπολεσθί τό

άσμα τούτο, παρα άν ή Νεκυία ή κάθοδος εις 'Αδου, ήν καταδικάζει δ 'Αρίσταρχος ως μη συνάδουσαν μετά του έπιλοίπου έπεισοδίου, και ήν έμολογούμεν ότι δέν δύναμεθα ν' άναγνωσωμεν μετά τινος προσχηής, χωρίς ν' άναγνωρίσωμεν ήγη παρεγγραφής, άν και δύσκολον είναι να προσδιορισθί τινός εκτάσεως εισί αι προσθήκαι. Τό αυτό δύναται να ήρηθί και περι τής τελευταίας βιβλίου τής 'Οδυσσεϊας, ής τό πρώτον μέρος τουλάχιστόν (ή ψυχοπομπία ή κατάβασις των μνηστήρων εις τόν άδην) κατεδικάσθη ύπ' όλων των κριτικών έν γενεί, από τούς χρόνους ήδη του 'Αριστόργου, και άπορρίπτεται και ύπ' αυτού του Κ. Μιούρ ως άνάξιον τής 'Ομηρικής μεγαλοφυίας.

Ούδαμώ τω έντι αναφαιίνεται ή συντηρητική αΰτη τάσις των έπεικρίσεων του Κ. Μιούρ τόσο ισχυρώς, ως εν τω κεφαλαίω, εν ώ ειδικώς πραγματεύεται περι των παρεγγραφών εις τά 'Ομηρικά έπη. Και συμφωνούμεν μεν έντελώς μετ' αυτου, καταδικάζοντος τήν ως πρός τήν παραδοχήν αυτών κατάχρησιν τινών νεωτέρων κριτικών· συγχρόνως όμως νομιζόμεν ότι και αΰτός περιρίζει ύπερ τό δέον τό στοιχείον τούτο τής 'Ομηρικής κριτικής. 'Ο ίδιος αναγκάζεται να όμολογήσθί ότι αι περιπτώσεις ύπ' ός παρήχθησαν τά έπη ταύτα, και πρό πάντων αι καθ' ός μετεδόθησαν, εις τούς μεταγενεστέρους, εισί τοιοϋται, ώστε καθίσταν τας παρεγγραφάς και τας άλλοιώσεις οϋ μόνον δυνατάς, άλλά και αιθαναιατά· πάντοτε όμως διασφαεί πρός τήν πρακτικήν εφαρμογήν τής αρχής ταύτης, και εν τω δακαίει αυτου ζήλου πρός υπερίσπισιν τής ένότητος των 'Ομηρικών ποιημάτων όποια κεκτήμεθα αΰτά σήμεραν, υπερεπήδησε πολλάκις τό όρια τής κριτικής μετριοπαθείας.

'Αλλά και δευτέραν κατηγορίαν άποδείξωμεν προτείνει δ συγγραφεύς ύπερ τής ένότητος των 'Ομηρικών ποιημάτων, και ταύτην άναπτύσσει μετά μεγίστης επιμελείας, επιδειξιότητος και επιτυχίας· στηρίζεται δε αΰτη εις τό συνεπί και όμοιόμορφον τής των χαρακτήρων διαγραφής. Παράδοxon δε είναι ότι, εν ώ ή ποικιλία, τό ακριβώς διακεκριμένο και ή συνεπεια των διαφόρων δημηκίων χαρακτήρων εισί καλλοναι, ός εθαύμασαν οι αιδωνες, και ός αισθάνεται των μαθητών δ έλάχιστος, εν τούτοις τό σπουδαίον έπιχείρημα ο παρέγουσιν οι χαρακτήρες αΰτοι ύπερ τής ένότητος των δημηκίων ποιήσεων ειχε παραμεληθί σχεδόν έντελώς. Ουδ' αΰτη ή αισθητική εκτίμησις των χαρακτήρων τούτων, εξ ής κυρίως εζαρτάται τό έπιχείρημα, εγένετο ποτε μετά τής άπαιτουμένης ακριβείας, ήτις εδύνατο να παρέξη έντελη αυτών γνώσιν. Τό γενικόν εξωτερικόν αυτών διάγραμμα είναι εδληκτον εις έκαστον άναγνώστην· άλλ' αι λεπτότεροι εκείνοι διακριτικοί σκιαγραφησεις, αι ελαφρότεροι εκείνοι άποχωρώσεις, ός δέν διακρίνει ή έπιπόλαιος παρατήρησις, αΰται άποτελοϋσιν όλην τήν δύναμιν του έπιχειρήματος, και του ποιήματος τήν ύψηλοσάτην έντέλειαν.

« 'Ηθανόν είναι, ως εύλόγως παρετήρησεν, δ Κ.

[*] 'Ιδ. Σχολ. 'Αριστοφ. Ητο. σ. 778. [**] Μία των οπουδαιότερων είναι ότι ή Αφροδίτη φαίνεται εις τό χωρίον τούτου γυνή του 'Ηρακλου κατ' ήν μεταγενέστερον μυθολογίαν, εν ώ άν 'Ιλιάδι γυνή του είναι μία των χερσών. Αλλ' δύναμεθα σχεδόν να πιστεύσωμεν ότι ή Κ. Μιούρ έμειλε οπουδάζων όταν προσέβη να διορθώση τήν έντελειαν ταύτην ύποθέτων ότι δ 'Ηφαιστος δ εζέεζέχθη τήν 'Α-

τροφεράς και ευγνώμονας, συγγενίας δὲ και μετ' ἡ-
θους ἀξιοπρεπούς και πρέποντος εἰς βασιλόπαιδα και
εἰς Διδὸς Οὐγατέρη. Ὅσακις ἡ Ἑλένη τοῦ Ὀμήρου
παρουσιάζεται, πάντοτε εἰμὲθα διατεθειμένοι νὰ ἐκ-
φωνήσωμεν μετὰ τῶν γερότων τῆς Τρωάδος:

Ὁ δὲ νέμοισι, Τρωάσι και εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς
Τοῖσι δ' ἄμφι γυναικὶ πολλὸν χρόνον ἄλγεα πάσχειν.

Ἡ διαγωγή τοῦ Ηριάμου πρὸς τὴν νόμφην του
εἶναι ἐντελὴς σύμμενος πρὸς ἀμφοτέρων τοὺς χαρα-
κτῆρας, και τὸ εὐαίσθητον και φιλόφρον βλέμμα δι' οὗ
τὴν ἐμψυχοῖ ὅταν ἀναβαίη εἰς τὰς ἐπαλλεῖς (ἐν τῇ
τρίτῃ βραψοδία) ἀνταποκρίνεται ἠκριβῶς πρὸς τὴν
μαρτυρίαν αὐτῆς τῆς Ἰδίας (ἐν τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ), ὅτι
πάντοτε ἦτον ὁ

ἐκφρῶς, πατὴρ ὡς ἦτις αἰεὶ.

Τοιαῦται ἀπρόοπτοι συμπῶσις, τοιοῦτοι γεω-
ματισμοὶ διεσκαρμένοι εἰς τὰ ἀπώτατα τοῦ ποιή-
ματος μέρη, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους ἀκριβῶς ἀνταπο-
κρινόμενοι, εἰσι καθ' ἑμᾶς ἡ ἰσχυροτάτη ἀπόδειξις
τῆς ἀρχικῆς ἐνότητος ἐν τῇ ἀντιλήψει αὐτοῦ.

Τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην, ἥς ὄλγη παρεθέσαμεν μέρη,
ἀλλ', ὡς νομίζομεν, ἱκανῶς χαρακτηριστικὰ ὥστε δ
ἀναγκαστικὰ νὰ ἐνοήσῃ αὐτῆς τὴν ἰδέαν, συγκεφα-
λαιοῖ ὁ Κ. Μιούρ ὡς ἔπειτα.

« Τίς ἀμερόληπτος ἀναγκαστικῶς, σταθεύσας ταῦ-
τα ἐπιμελῶς, δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἰκόνας μετὰ
τόσον ὑπερσοῦς λεπτότητος εἰργασμένοι, διὰ τὸ
σοῦτον συνεποῦς μηχανισμὸς ἐκάστη τὴν ἀτομικὴ
τῆρα αὐτῆς ἀπαρτίκτου, οὐ μόνον ὡς πρὸς τοὺς
εὐρύτερους και γενικωτέρους αὐτῶν χαρακτῆρας,
ἀλλὰ και ὡς πρὸς τῶν αἰσθημάτων και τῆς φρασσε-
λογίας τῶς τροφερωτέρως ἀποχρώσεις, δύναται νὰ
εἶναι τὸ προῖόν ἐγλοῦ καλλιτεχνῶν ἀναμιξ, ὡς πρῶ-
σθεύει ἡ Βολφιανὴ σχολή; Δέκα ἡ δώδεκα γλύπτει
τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους ἀναλαμβάνοντες ἕκαστος
ἀνὰ ἐν μέλος τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διδὸς, ἀν ἐδύνατο
νὰ παρήξωσι τὸ περίφημον φειδαῖκόν ἀριστούργημα,
ἐδύνατο και τινεὶ δημοτικῶι θοῖδοι πρὸ τῶν Ολυμ-
πιῶδων, σφῆραψάντες τοὺς στίχους των εἰς ποιικίλον
κέντρονα, νὰ παραξῶσι τὸν Ὀμηρικὸν Ἀχιλλεῖα ἢ
Ἀγαμέμνονα, τὴν Ἑλένην, τὸν Ηριάμον ἢ τὸν
Ἑκτορα! »

Ἐτι δειγνότερον τῶν προεκτεθέντων δύναται νὰ
συμπυκνωθῶσι και νὰ ἐπιτηθῶσι τὰ ἐπιχειρήματα
ὅσα τάττει ὁ Κ. Μιούρ ὑπὸ τὴν τρίτην κατηγορίαν,
τὴν τοῦ ὕφους, ἢν λέξιν ἐκλαμβάνει εἰς τὴν εὐρυτάτην
αὐτῆς σημασίαν, περιλαμβάνων εἰς αὐτὴν οὐ μόνον
τὴν γλώσσαν και τὴν φράσιν, ἀλλὰ και τὸ αἰσθημα-
καὶ τὰς εἰκόνας, ἐκτὸς μόνον ὅταν αὐταὶ διαγρά-
φουσι χαρακτῆρας. Κατὰ τινεὶ λόγον ὅμως τὰ ἐπι-
χειρήματα ταῦτα εἰσι σπουδαιότερα ὄλων τῶν ἄλλων,
διότι ἐπ' αὐτῶν στηρίζεται ἡ ἀπόδειξις ὅτι ἀμφοτέρω
τὰ ποιήματα εἰσὶν ἔργα ἐνὸς και τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ.
Ἦννοεῖται ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρ-
τητον ἀπὸ τῆς ἐνότητος ἐνὸς ἕκαστου τῶν ποιη-
μάτων καθ' ἑαυτὰ. Καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους καιροὺς,
ὅταν σχεδὸν οὐδεὶς ἐτόλμη ὡς οἱ Βολφιανοὶ νὰ δια-

σπᾶσῃ ἕκαστον ποιῆμα εἰς τὰ ὄθεν ἐξ ὧν συνετέθη,
ὑπῆρχεν ἕμως σχολὴ ἢ οὐστήμα κριτικῶν, οἵτινες ἐ-
καλοῦντο οἱ χαρρίζοντες, και διίσχυρίζοντο ὅτι ἡ Ἰ-
λιάς και ἡ Ὀδύσεια ἐποικήθησαν ὑπὸ διαφόρων ἀοι-
δῶν. Ἀλλ' οἱ τὴν γνώμην ταύτην παραδεχόμενοι (καὶ
πρῶτος ἦν Ξένων ὁ Ἀλεξανδρεὺς) ἐλευσθήσαν πᾶσι
τοτε ὡς αἰρετικοὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ, και οὐδεὶς τῶν ἐπι-
τήμων συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος ἀναφέρεται ὡς
κυρώσας αὐτὴν διὰ τῆς ἐγκρίσεως του. Ἐξ ἐναντίας
ὅμως ἐν νεωτέροις χρόνοις πολλοὶ τῶν ἐξόχων κριτι-
κῶν τὴν ἐδέχθησαν, και ἐξ ἐκείνων προσέτι οἵτινες ἠ-
πορρίπτουσι τὰ λοιπὰ τοῦ Βολφίου δόγματα. Ἡ δὲ
ἀρχαία και ὀρθόδοξος παραδοσις εὖρον ὄλιγους και ἀ-
σθενεῖς τοὺς ὑπερασπιστάς. Συνήγηρος ἕμως αὐτῆς
πλήρης ζήλου ἀναδείκνυται ὁ Κ. Μιούρ, και ἠγωνισθῆ
εὐφυῶς και ἐπιτυχέστατα ν' ἀποδείξῃ αὐτὴν διὰ πολ-
λυλόγητον ἀντιπαράθεσιν τοῦ ὕφους, τῆς γλώσσης
και τῶν αἰσθημάτων ἐν τοῖς δύο ποιήμασι.

Τὸ ζήτημα ὅμως μικρὰς δὲν ἔχει τὰς δυσκολίας
νομίζομεν μάλιστα ὅτι ἡ ἰριστικὴ λύσις του προσι-
πταίει εἰς κωλύματα ἀνυπερέβλητα. Τῶ ὄντι αὐτοὶ οἱ
ἐνθερμότεροι ὑπέρμαχοι τοῦ ἀρχαίου δόγματος δὲν
δύναται ν' ἀρνηθῶσιν ὅτι ἡ οὐσιότης τοῦ ὕφους δὲν
εἶναι ἐντελής. Ἡ συναίσθησις διαφορᾶς τινος ἐν τῷ
νεύματι και τῇ ἐκφράσει τῶν δύο ποιημάτων ὑπο-
φαινεται εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Λογγίνου, ὅτι ἡ μὲν Ἰ-
λιάς ἐποικήθη ἐν τῇ πληρῇ ἰσχυρί τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας
τοῦ ποιητοῦ, ἡ δὲ Ὀδύσεια ὅτι εἶναι τὸ προῖόν τοῦ
γῆρους του. Τὴν αὐτὴν δὲ συναίσθησιν ἐκφράζει ἀκόρη
ἡ μέγας οὐτος κριτικὸς, συγγενίων τὴν Ὀδύσειαν
πρὸς τὸν ἔδοντα ἦλιον, ὅστις διατηρεῖ μὲν ὄλην αὐτοῦ
τὴν μεγαλοπρίεσιν, ἔχει ὅμως και τὴν περὶ τῆς θερ-
μότητος τῶν ἀκτίνων του. Ἀλλ' ὁ Κ. Μιούρ ἐπρο-
πάθει νὰ δείξῃ, ἀντιπαρθεύλλων ἐπιμελῶς τὰ ἀν-
τιστοιχοῦντα μέρη ἐν ἕκαστῳ τῶν ποιημάτων, ὅτι
ὑπάρχουσι πάμπόλλα παραδείγματα, ἐν οἷς ἐπανα-
λαμβάνεται ἡ αὐτὴ σειρά ἰδεῶν διὰ γλώσσης προση-
μῶς ὁμοίας, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπάρχῃ αὐτε ταυτότης.
αὐτε ἐκ προθέσεως μίμησις; ἀλλαγῶ δὲ πάλιν ἔτι
ἀπροντῶνται οὐ μόνον αἱ αὐταὶ ἐκφράσεις και στίχοι
οἱ αὐτοὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἔπεοις, ἀλλὰ και ἐλόκλη-
ρα χωρία ἐπαναλαμβανόμενα, τοσοῦτον δ' ἐπιτηδέως
ἐνεργόμενα, ὥστε φαίνονται ἕκασταχοῦ ὡς πρωτό-
τυπα (*).

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα εἰσὶν ἰσχυρὰ ἀναμφιβό-
λως, οὐχὶ ὅμως και ἐντελῶς ἀκαταμάχητα; διότι ἡ
διαφορὰ μεταξὺ ἀπλῆς ὁμοιότητος και ἐπιτηθευμέ-
νης μιμήσεως εἶναι λίαν δυσδιάκριτος και δυστέφρα-
στος; νὰ τὴν αἰσθανθῆ δύναται τις μᾶλλον ἢ νὰ τὴν
ἐξηγήσῃ, ὡς τὰς ἐλαφρὰς ἐκείνας ἀποκοιπίσεις και τὰς
ἀνεπαισθήτους καμπὰς τῶν γραμμῶν, δι' ὧν ὁ τεχνος
γνώστης διακρίνει τὸ πρωτότυπον τοῦ καλλιτέγνου
διάγραμμα; και ὅσον ἰσχυρὰ και ἀν εἶναι ἡ πεποιθήσις

[*] Ἐν τῶν μᾶλλον ἀποσημασμένων παραδειγμάτων τούτου εἶναι
ἡ περιγραφή τῆς μάχης τῶν Κικόνων (Ὀδ. I. 39-61). Ἡτις, ὡς πα-
ρατηρεῖ ὁ Κ. Μιούρ, εἶναι σχεδὸν κέντρον ἐκ διαφορῶν στίχων και
φράσεων τῆς Ἰλιάδος. Ἀλλὰ τοιοῦτον εἶναι τὸ πνεῦμα και ἰσοσύνη
ἡ ἄεσις και ἐλευθέρη ὑφὸ τοῦ χωρίου τούτου, ὥστε εἶναι σχεδὸν ἀδύ-
νατον νὰ ἐκληρῆσῃ ἢ ἐκ προθέσεως μίμησις.

ἢν ἡμεῖς αὐτοὶ συλλαμβάνομεν, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον
νὰ μεταδώσωμεν τὴν πεποιθήσιν ταύτην εἰς ἄλλον.
Ἐτι δὲ δυσχερέστερον εἶναι νὰ προσδιορισθῇ κατὰ πό-
δων δύο ποιητῆ, ἔχοντες ὅμοιον τρόπον τοῦ ἀπέπε-
σθαι, διότι εἶναι σύγχερον, και ἀνηκουστικὸς κοινωνι-
αίαν ὁμοίως ὀργανισμένην, δὲν ἐνεῦσαν τις ἰδέας
των εἰς γλώσσαν ὁμοίαν, πηγάζουσαν ἐκ τῆς κοινῆς
ἐπικῆς φρασσεολογίας. Ὡς πρὸς τοῦτο διὰ τοὺς νεω-
τέρους κριτικῶς πρόσπετος δυσκολία εἶναι ἡ ἀπώλεια
ὄλων τῶν συγγραμμάτων ὅσα θὰ ἐχρησίμευσον ὡς
δεύτερος τῆς συγκρίσεως ὄρας. Ἀν εἴχομεν εἰσέτι
ὀλόκληρα τιὰ τῶν ποιημάτων ἐκείνων, ἄτινα ἡ μὲν
φωνὴ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος ἀπέδιδεν εἰς τὸν Ὀ-
μηρον, ἡ δὲ μᾶλλον πεφαιτισμένη κριτικὴ μεταγενε-
στέρων χρόνων ἀπέβλεψεν, ἀν ἐδύναμεθα ν' ἀντιπαρ-
θεύλωμεν πρὸς τὴν Ἰλιάδα και τὴν Ὀδύσειαν, τὴν
Κυπρίαν, τὴν Θηβαῖδα ἢ τοῦ; Ἐπιγόνους, θὰ ἐδύνα-
μεθα πολὺ περισσότερον νὰ κρίνομεν πόσον μέρος τῆς
ὁμοιότητος τῶν αἰσθημάτων και τῶν ἐκφράσεων, ἢν
παρατηροῦμεν ἐν τοῖς δύο σωζόμενοις ποιήμασι, ἀνῆ-
κεν εἰς αὐτὰ ἰδίως, ἢ ἦτον κοινὴ και εἰς ἄλλα ποιή-
ματα ἔχοντα τὸν αὐτὸν ἠρωϊκὸν χαρακτῆρα; πόσον
μέρος τῆς φράσεως και τῆς γλώσσης ἦν σήμερον θεω-
ροῦμεν ὡς εἰδικῶς Ὀμηρικῆν, ἦτον ἐκ γενεᾶς; εἰς γε-
νεᾶν παραδεδομένον και κοινὸν εἰς ὄλον τὸν κύκλον
ἀρχαίας τῆς δημοτικῆς ποιήσεως.

Ἀν τῷ ὄντι, ἐδύνατο ν' ἀποδειχθῇ, ὡς τινεὶ τῶν
νεωτέρων κριτικῶν διίσχυρίζονταν, ὅτι ἡ Ἰλιάς και
ἡ Ὀδύσεια παριστώσι τοικύτας διαφορὰς περὶ τὰ ἦθη
και τὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας ἢν περιγράφουσι,
ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐποικήθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ
ποιητοῦ, τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο θὰ ἦτον πολὺ ἰσχυρό-
τερον. Ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι ὁ Κ. Μιούρ, ἀπολουθῶν
τὸ σύστημα τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Κ. Ο. Μυλλέρου
και τοῦ Κ. Γρωττου, ἀπέδειξεν ἀκούστικῶς τὰς παρα-
τηρηθείας διαφορὰς ὡς προερχομένας ἐκ τῆς διαφο-
ρᾶς τῶν υποθέσεων τῶν δύο ποιημάτων, ὅτι τὸ μὲν
περιστρέφεται μᾶλλον περὶ τὰς εἰρηναίους τέχνας, τὸ
δὲ περὶ τὰς τοῦ πολέμου σκηνὰς, τὸ μὲν ψάλλει τὰς
αὐλὰς, τὸ δὲ τὰ στρατόπεδα τῶν Ἑλλήνων.

Νομίζομεν ἐτομῶς ὅτι τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἀμ-
φοτέρω δύναται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς ἕνα και τὸν αὐτὸν
ποιητὴν, πρῆπει νὰ στηρίζεται ἐπὶ μόνων τῶν εὐρύτερων
ἐκείνων ἐπιχειρημάτων, πρῶτον, τῆς γενικῆς ὁμοιότη-
τος τοῦ πνεύματος και τῆς ἐκφράσεως, ἔτι δὲ τοῦ ὕφους
και τῆς γλώσσης ἐν ἀμφοτέροις, ὁμοιότητος τοιαύτης,
ὥστε νὰ δικαιολογῇ τὴν κοινὴν αὐτῶν καταγωγὴν; δεύ-
τερον, τῆς ἀειθανότητος ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ και
τόπω παρήχθησαν δύο ὑπερφοῦς; ποιητῆ, πλείστους
ὁμοιότητος χαρακτηρηκῶς ἔχοντες; πρὸς ἀλλήλους, και
ἀμφοτέρω αἰρούμενοι εἰς ἀκατάλιτον ὕψος ὑπεράνω
ὄλων τῶν προκατόχων ὡς και ὄλων τῶν διαδόχων
αὐτῶν δὲ ὄλων τῶν αἰώνων, ὥστε τὰ ποιήματα αὐτῶν
ἐπέζησαν εἰς ὄλα τὰ τῆς ἀρχαιότητος, ὡς δύο ἀκα-
τάστροφα μνημεῖα λάμποντα διὰ τῆς ὁμίγλης τῶν
χρόνων, και ἐπιδεικνύοντα ἀνεφικτον ἐντελείας βαθ-
μῶν. Τινεὶ, ὄλον ὁ Κ. Γρωττος, φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἐν-
στασις αὐτῆ δὲν εἶναι ἰσχυρὰ. Τὸ καθ' ἡμᾶς δ' ἐξ ἐν-

αντίας νομίζομεν ὅτι μετὰ μεγίστης δυσκολίας δυ-
νάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν πῶς και ἐνὸς μόνου τῶν ποιη-
μάτων τούτων τὸ εὖρῃ και διαρκῶς ἐξάτιον σχέ-
διον ἐπενοήθη και ἐξεποικήθη ὑπὸ ποιητοῦ χρόνων ἀρ-
χαίως τραχέων, ὑπὸ ποιητοῦ ἀτελεῖ ἔχοντος βοηθή-
κατά. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἤκαθ' παραδεχθῶμεν τοῦτο, διότι
ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ὕλικὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑ-
πέρβειος τοῦ τοιαύτου ποιήματος, τότε μᾶς φαίνεται
πολὺ εὐκολώτερον, δ αὐτὸς ἔξοχος νοῦς; νὰ παρήγαγε
και δεύτερον ἀριστούργημα, καρι ὄλαι αἱ πρὸς παρα-
γωγὴν αὐτοῦ ἀπαιτούμεναι δυσεῦρετοι συνθήκαι νὰ
ἐπανεληφθῆσαν συνηνωμένοι και πρ' ἄλλο ἀτόμῳ.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Μιούρ ἐπιμελεσάτη ἀνάγνωσις τῶν
κυριωτέρων χαρακτηρισμῶν τοῦ Ὀμηρικῶ ὕφους, εἶ-
ναι ἡ ἀρίστη και πληρεστάτη τῶν ἔσας γνωρίζομεν
και παραδειχόμεθα μὲν ἐν γένει τὰ ἐν αὐτῇ, πρὸς ἐν δ-
μῶς διαρωοῦμεν, πρὸς ἔνα λέγει περὶ τοῦ ὑποπιθε-
μένου κοινικοῦ στοιχείου ἐν Ὀμήρῳ, περὶ οὗ πολλὰ
κις ἐπανέρχεται, θεωρῶν αὐτὸ ὡς ἕνα τῶν πρωτίτων
χαρακτῆρων τοῦ ὕφους τοῦ ποιητοῦ. Τοσοῦτον δ' ἀλ-
σθένεται ὁ ἴδιος ὅτι κατὰ τοῦτο νεωτερίζει ἐν τῇ
Ὀμηρικῇ ἐπικρίσει του, ὥστε ἐπανειλημμένως ἐκφρά-
ζει τὴν ἐκπληξίν του ὅτι οἱ σχολιασταὶ οὐδέποτε
παρατήρησαν τὸ τόσον εὐδιάκριτον τοῦτο σύμπτωμα.
Τὸ καθ' ἡμᾶς νομίζομεν ὅτι τῆς ἀτάτης ταύτης τῶν
σχολιαστῶν κοινωνοῦσι σχεδὸν ὄλοι οἱ ἀναγνώσται,
ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας αὐτοῦ κρίσεως,
και κηρύττομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνόχους τῆς γενικῆς
ἀμβλυοπίης ὡς πρὸς τὸ γελοιοποιῶν στοιχεῖον τῶν
Ὀμηρικῶν ποιημάτων, τῆς προσηπομένης ὑπὸ τοῦ
Κ. Μιούρ εἰς πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ κριτικούς. Ἀ-
ναμφιβόλως οὐδεὶς ὑπάρχει μὴ παρατήρησας ὅτι ἐν
ἀμφοτέροις τοῖς ποιήμασι ὑπάρχουσι εἰκόνας και πε-
ριγραφαὶ εἰς τῶν γελοίων ὑπαγόμεναι τὴν κατηγο-
ρίαν. Τοιαῦτα εἰσι λόγου χάριν αἱ περιγραφαὶ τοῦ
Θερπίτου και τῆς πρὸς αὐτὸν διαγωγῆς τοῦ Ὀδυσσεῖος
ἐν τῷ Β τῆς Ἰλιάδος, και τῆς μάχης μεταξὺ Ὀδυσ-
σεῖος και Ἴρου ἐν Ὀδυσσεΐᾳ. Αἱ σκηναὶ ἐν τῷ ἀντρω
τοῦ Πολυμήμου, και ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ ἄγριος ἀλλ'
εὐθήσῃ; γίγας ἀπατᾶται ὑπὸ τοῦ πονηροῦ ἀντιπάλου
του, εἰσὶν ἐτι ἰσχυρότερα παραδείγματα, και παρι-
στώσι τὸ γελοῖον συναναμειγμένον τῷ σοβαρῷ. Ἀλλ'
ἀντι νὰ βωθῆται ἡ ἐντύπωσις τῶν σκηνῶν ταύτων ὑπὸ
τοῦ κοινικοῦ ὕφους τῆς διηγῆσεως, τὸ ἀνάπαντι ἔχο-
μεν τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἠσθάνθησαν οἱ πλείστοι τῶν
ἀναγνωστῶν, παρατηρήσαντες ὅτι διὰ τοῦ προφανῶς
ἀρελοῦς τρόπου καθ' ὃν τὰ μέρη ταῦτα προσιμιάζον-
ται, οὐδεμία σχεδὸν διάκρισις γίνεται μεταξὺ αὐτῶν
και τῶν ἐμβριθεστέρων μερῶν τοῦ ποιήματος.

Τοιοῦτος νομίζομεν ὅτι εἶναι γενικῶς ὁ χαρακτῆρ
ὄλων τῶν διηγηματικῶν δημοτικῶν ποιημάτων; και
εἰς ταῦτα τὰ τυχαίως ἀπαντώμενα χωρία βλέπομεν
μόνον νέαν ἀπόδειξιν τοῦ προβηθέντος, ὅτι τὰ Ὀμη-
ρικὰ ποιήματα μεθ' ὄλων τῶν καλλονῶν αὐτῶν, φέ-
ρουσιν ὅμως σφραγίδα δι' ἧς δεικνύνται ὅτι ἐποικήθη-
σαν ἐν ἀρχαίοις και σχετικῶς τραχέσι χρόνοις, και
ὅτι εἰσι κυρίως ἠρωϊκὰ δημοτικὰ ἔσματα, ἀπαραλλά-
κτως ὡς βλέπομεν τὸ Ἰταλικὸν ποίημα τοῦ Σιδ,

δποιους οι Γάλλοι κλοβι Peaux - rouges, ως έχουν τας τὸ δέρμα ἐρυθρὸν, ἐδονάμεθα καὶ ἡμεῖς· νὰ δνομάσωμεν ἐρυθρόχροα, ἐρυθροπροσώπου, ἐρυθρόδεις, ἢ καὶ, κατὰ μετάρραν ἀπαρέγκλιτον, ἐρυθρόδερμους. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοὺς μὲν μελάγχρους ὀνομάζομεν συνήθως μαύρους, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς λευκοὺς, ἐνομίσαμεν ὅτι καὶ συμφωνότερον πρὸς τὰ παραδεξαγμένα, καὶ συντομώτερον εἶναι τὸ νὰ εἰπώμεν καὶ τοὺς Peaux - rouges, Κοκκίνοισ.

Ο ΚΥΝΗΓΟΣ δὲν εἶναι ἀρβενωπὸς ὡς ὁ ΡΙΕΝΖΗΣ, ἀλλ' οὐδὲ θηλυδρίας, ὡς πολλαὶ τῶν μυθιστοριῶν ἐκείνων αἰτινες κατέκλυσαν ὡς χεῖμαρρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν· διότι ἡ Παρδώρα, κατακχεῖσα ἐξ ἀρχῆς διὰ τῆς προκηρύξεως αὐτῆς μετὰ τῶν φιλολογικῶν συγγραμμάτων τῶν ἀποτεινομένων ἰδίως πρὸς τοὺς δεχομένους τὴν ὠφέλειαν διὰ τοῦ διαβατηρίου τῆς τέρψεως, ἐμμένει ἀπαρταλευρῶς εἰς τὴν ὅποιαν ἐδωκεν ὑπόσχεσιν, τοῦ νὰ σέβεται μετὰ θρησκευτικῆς ἐδλαβεῖας τὰ ἦθη.

N. A.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Ο ΑΠΟΞΥΟΜΕΝΟΣ.

Κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος ἀνευρέθη ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὰς πρὸς περίθαλψιν ἀπόρων ἐργατῶν ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ γενομένης ἀνασκαφῆς, τὸ ἐνταῦθα εἰκονιζόμενον ἀγαλμα, ἀνώτερον μὲν τοῦ φυσικοῦ μεγέθους, ἐξαιρέτου δὲ διατηρήσεως, καὶ τέχνης ὡραιοτάτης, παριστῶν νεανίαν διὰ στελεγγίδος ἀποξέοντα

τοῦ σώματος τοῦ μετὰ τὴν πάλην, ἢ ἄλλο τι ἀγώνισμα, τὸν ἔρωτα, τὸ ἐλαϊον καὶ τὴν κόριν. Ὁ Πλίνιος ἐν Φυσικῆς Ἱστορίας βιβλ. 34, κεφ. 8, § 19, ἀναφέρει περιφρημὸν τινα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνδράντι, ἔργον τοῦ Πολυκλείτου, καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα οὗ Ἄποξυόμενος. Τινὲς τῶν Ἀρχαιολόγων ἐπρότειναν λοικὸν εἰκασίαν ὅτι τὸ εὐρεθὲν ἀγαλμα εἶναι αὐτὸ τὸ μνημονεύμενον ὑπὸ τοῦ Πλίνιου, ἢ καὶ ἐκείνου ἀντίγραφον, καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν φαίνεται ἐντελῶς ἀπίθανος.

Ὁ Πολυκλείτος, καλλιτέχνης Ἀργεῖος, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς φιλογυμναστικῆς φυλῆς τῶν δωριέων, ἦτορ ἐπόμενον νὰ διαπρέπη εἰς τὴν παράστασιν ἀνδριάντων γυμναστικῶν, καὶ τοῦτο βητικῶς περὶ αὐτοῦ μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ἄλλ' ἐπίσης μανθάνομεν παρ' αὐτῶν ὅτι ἰδίως ἔχαιρε παριστῶν τὴν νεανικὴν ἢ μᾶλλον προσηδικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀθλητικοῦ σώματος, καὶ ἦν ἡ τῶν νεύρων καὶ μύων ἐξόγκωσις δὲν καταστρέφει ἀκόμη τὴν συμμετρίαν τῆς ἰδανικῆς καλλονῆς. Τοιοῦτος ἦν αὐτοῦ ὁ διαδοῦμενος, δηλ. ἀθλητικῆς νικῆτας, καὶ ἀναθέων ταινίαν εἰς τὴν κεφαλὴν του, εἰς δεῖγμα τῆς νίκης του, ὃν ὁ Πλίνιος χαρακτηρίζει ὡς ἀβρώς νεανικῶν, τοιοῦτος ὁ θορυφῶρος του, ὃν ὁ αὐτὸς λέγει παιῖθα ἀνδρώδη τοιοῦτοι, ἦτοι πρόσηβοι καὶ αὐτοὶ, ἦταν οἱ ἀστραγαλλοῦρές του, διότι ὁ Λουκιανὸς τοὺς ἀποκαλεῖ Γανυμῖδην καὶ Ἑρωτα τοιαύτη τέλος, δηλ. τῆ ἀνδρικῆ βώμη τὴν γυναικεῖαν καλλονὴν ἐνοῦσα, ἢ Ἀμαζῶν του ἐκείνη, ἣτι· ἐνίκησεν ἐν συναγωνισμῶ τὰ θμια ἔργα διαφόρων τῶν ἐπισημοτέρων συγχρόνων ἀριστοτεχνῶν, καὶ μεταξὺ ἄλλων τὸ τοῦ Φειδίου.

Ἐκ τούτων φαίνεται ἀναμφισβήτητον ὅτι καὶ ὁ Ἄποξυόμενος ἐκεῖνος, οὐ μόνον τὸ ὄνομα μᾶς εἶναι γνωστὸν, ἦτορ ἀθλητικὸς ἀνδρίας καὶ αὐτὸς, παριστῶν ὡς ὁ ἐν Ῥώμῃ ἀνευρεθὲς, τὸν ἀθλητὴν εἰς τὴν στιγμὴν τὴν μετὰ τὴν πάλην. Ὁ τοῦ Πολυκλείτου ἦτορ πιθανῶς χαλκοῦς, ὡς ἠξέυρομεν τοῦτο περὶ τοῦ Διαδομένου, καὶ ὡς ἦσαν τὰ πλεῖστα τῶν ἀγαλμάτων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ὅσα δὲν ἦσαν χρυσελεφάντινα, ἢ δὲν ἐκίσμου ἐξωθεν τ' ἀρχιτεκτονικὰ τῶν ναῶν μέρη. Ὁ εὐρεθὲς ἐπομένως ἐδύνατο νὰ ἦτορ ἐκείνου ἀντίγραφον, ὡς ὁ ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ λίθινος διακοδόλος εἶναι ἀντίγραφον τοῦ περιφρημοῦ χαλκοῦ διακοδόλου τοῦ Μύρρωνος. Ἡ μόνη δὲ ὀπωσοῦν ἰσχυρὰ ἔνστασις κατὰ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἔργου τούτου εἰς τὸν Πολυκλείτον, εἶναι ὅτι αὐτὸ δὲν φαίνεται τόσον νεανικόν, ὥστε νὰ θεωρηθῆ ὡς προῖον τῆς ἐκείνου γλυφίδος. Ἀπεικονίζομεν ὅμως ἐνταῦθα ἐν μεγαλητέρας διαστάσεσι καὶ ἀκριβῶς διαγεγραμμένην τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοῦ ἀγαλματος, ὥστε ἕκαστος νὰ κρίνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἂν δὲν δύναται νὰ εἶναι αὐτὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνη, οὐ ἢ τέχνη, νομίζομεν, δύναιται μάλιστα νὰ χαρακτηρισθῆ διὰ τοῦ Ἰναγωνίου Ἑρμοῦ, ἐφήβου εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν μᾶλλον προσεγγίζοντος, ἢ προσήβου εἰς τὴν παιδικὴν, ὃν ἐπλάσεν ἐν Λυσιμαχίᾳ.

Καὶ τοῦ Λυσιππου, τοῦ διαδόχου τοῦ Πολυκλείτου ἐν τῷ Συκουίῳ ἐργαστηρίῳ, ὑπῆρξεν Ἄποξυόμενος

χαλκοῦ, ὅστις μάλιστα ἠξέυρομεν ὅτι μετακομισθῆ εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Ἀγρίππα καὶ ἐτέθη εἰς τοὺς λουτρῶνας αὐτοῦ, ὅθεν μετὰ ταῦτα τὸν μετακομιστὴν ὁ Τιβέριος εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ οἴκους· ἀλλ' ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης τὴν ἠγάπησε νὰ τὸν ἀποδώτῃ εἰς τὸ κοινόν. Ἐκεῖνος ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἦτορ πολὺ νεανικώτερος τούτου, ἦτορ παῖς ἐν ἄρῃ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται τὸ ἀνευρεθὲν ἀγαλμα νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐκείνου ἀντίγραφον.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Τὸ ἐπικρατέτερον μέτρον τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ποιήσεως εἶναι εἰσέτι τὸ δεκαπεντασύλλαβον, καὶ ὁ χυῖνος ἐκκαίδεκασύλλαβος στίχος, διαδοθεὶς ἐπ' ὀλίγον, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταβάλῃ αὐτὸ, ἀλλ' αὐτὸς μάλιστα κατέπειρεν ἤδη ἀμεληθεῖς.

Καὶ ἐὰν μὲν πρόκηται περὶ λυρικῆς, ἀριστον καὶ ἀρμονικὸν διαπρέπει τὸ δεκαπεντασύλλαβον, ἀλλ' εἰν ποτε ἀππληρωθῆμεν τῆς αἰσχύσεως ἀνάγκης τοῦ νὰ ἀκούωμεν μελοδράματα εἰς γλώτταν μὴ Ἑλληνικὴν, καὶ ἐὰν ἡμεῖς οἱ πτωχοὶ ἀπόγονοι τῶν πατέρων τοῦ δράματος εὐτυχῆσωμεν νὰ διδάξωμεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς δράματα Ἑλληνικὰ, ὅποιοι τότε πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν μέτρον·

Κατ' ἐμὲ φρονῶ ὅτι μόνος ὁ ἐνδεκασύλλαβος στίχος πρέπει νὰ λαλῆ τὴν γλῶσσαν τῆς Μελοποιήσεως.

Ὁ στίχος οὗτος ἀρμόζει πρὸς τούτους καὶ εἰς τὴν λυρικὴν καὶ εἰς πάντα ποιήσεως κλάδον. Συμπλέκεται δὲ κομψῶς μετὰ τοῦ δεκαπεντασύλλαβου, διότι βυθμικῶς μετ' αὐτοῦ συμβαδίζει. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀξιώσεως ταύτης μετέφρασα ἐκ τῶν ποιήσεων τοῦ Ἰταλοῦ Α. Καννίνῃ ὠδὴν ἐπιθάνατον εἰς τὴν ἀτυχὴ ἀδελφὴν τοῦ Κ. Παράσχου, τὴν ἀγαθὴν Αἰμυλίαν, εἰς τῆς ὅποιας τὸ μῆμα πολλαὶ ἀνοδοδεσμαὶ προσεφέρθησαν ἀπὸ τῶν κερῶνα τοῦ Πίνδου.

Ἄλλ' ἐὰν τις μὲ ἤρωτα διατὶ δὲν μετεχειρίσθην εἰς τὰς ποιήσεις μου τὸν ἐνδεκασύλλαβον, ἠδυνάμην νὰ εἰ

πω ὅτι πτωχὸς ἐγὼ φοιτητῆς τῆς Κασταλίας δὲν ἐτόλμων νὰ ἐμρανισθῶ κατὰ πρῶτον καινοτομῶν, οὐ τῶς· εἰπεῖν, τὰ καθιστώτα. Ἐφοβήθη πραγματικῶς τὴν καινὴν πρόληψιν, ἀλλὰ ποιήσιν γράφων λυρικὴν ἠτπαζόμεν μέτρα διάφορα ἀλλὰ, ἐπιτήδεια μάλιστα εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως.

Ἄς μὴ ἀποθαρρύνωνται οἱ μέλλοντες νὰ διατρέξωσι τὸ εὐγενὲς στάδιον τῆς ποιήσεως, διότι εὐκόλως νικῶνται αἱ προλήψεις δι' ὀπλων ἐπιτηδείων, καὶ ὁ ἐνδεκασύλλαβος· ἐπολιτογραφηθῆ με εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ' εἶναι στίχος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ποιήσεως.

Ἡ ὠδὴ τῆς Σαπφούς ἢ ἀγχομένη « Ποικιλόθρον, ἀθῆνας Ἀφροδίτα »

καὶ ὁ εἰς Ῥώμην ὕμνος τῆς συγχρόνου Ἡρίνης ἐπιμαρτυροῦσι τὸν λόγον μου, διότι πάντες οἱ περισωθέντες στίχοι τῶν ὠδῶν τούτων εἰσι μέχρι τοῦ τελευταίου ἐνδεκασύλλαβοι. (*)

Γ. Χ. Ζαλοκώστας.

(*) Δὲν εἴμεθα ἐντελῶς τῆς γνώμης τοῦ ποιητοῦ. Οἱ ἐδικοί του ἐνδεκασύλλαβοι δὲν εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς τῆς Σαπφούς καὶ τῆς Ἡρίνης, ἂν καὶ ἐκεῖνοι ἔχωσι τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν συλλαβῶν. Μόνος οὗτος ὁ χαρακτηρισμὸς δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἀποτελέσῃ τὴν ταυτότητα δύο στίχων. Οὕτως ὁ δεκαπεντασύλλαβος· Ὁ Ὀλυμπος κ' ὁ Κίτταβος τὰ δύο βουὰ μαλόου,

διαφέρει ἀπὸ τῶν δεκαπεντασύλλαβων ὅταν ὄλα τινὰς χάσῃ κ' ἢ ἐλλίς χαθῆ μαζῆ.

Ὁ ἐδικὸς του ἐνδεκασύλλαβος εἶναι ἰαμβικὸς τρίμετρος καταληκτικὸς εἰς συλλαβὴν, κατὰ τὸν τύπον (ὅταν εἶναι καλῶς συντεταγμένος):

u—u—|u—u—|u—u—

Ὁ δὲ τῶν ποιητικῶν ἐκείνων σύγκειται ἀπὸ τροχαϊκῆν διποδίαν, ἀπὸ ἑνα χαρταμβον καὶ ἀπὸ ἑνα ἀμφίβραχυν, κατὰ τὸν τύπον:

—u—u—|—u—u—|—u—u—

οἶον (τῆς μακρῆς προσηρῆς σημειουμένης διὰ τόνων): « νὲ ἀγῆ προβαίνει, γελᾷ ἢ φύσις, τ' ἀθη μύρων πάλιν προχέουβ βρύσεις ».

Ὅτε δεχόμεθα δὲ ὅτι ὁ ἰαμβικὸς ἐκεῖνος ἐνδεκασύλλαβος συνδύσσεται καλῶς μετὰ τοῦ τετραμέτρου· ἦτοι ὁ τρίμετρος μετὰ τοῦ τετραμέτρου. Ἵσως τοῦτο γίνεται ἐν τῇ Ἰταλικῇ προσῳδίᾳ· ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ δὲν εἶναι Ἰταλική. Ἡ δὲξυτῆς τῆς ἀκοῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀνεῖρε τοὺς ἐντελεστάτους προσῳδικούς συνδυασμοὺς, καὶ ἡ φιλοσοφικὴ τῶν διάνοια τοὺς ἀνήγαγεν εἰς κανόνας, ὅτινες τοσοῦτον εἰσὶν ἀληθεῖς καὶ βέβαιοι, ὥστε διέπεισι μέχρι τοῦδε καὶ τὴν ἀπόγονον τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, τὴν νεάν ἡμῶν στιχογραφίαν καὶ εἰς αὐτῶν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων τὴν τραχυτέραν αὐτῆς ἐκφρασιν. Ὅστις ἄρα ἐξ ἡμῶν θέλει νὰ καινοτομῆ περὶ τὰ προσῳδικὰ σχήματα, ὅπως εἶναι ἀσφαλῆς ὅτι δὲν ἐκτρέπεται τῆς ἀληθοῦς ἀρμονίας, ἀς μελετᾷ ὄχι τὰς ξένας στιχογραφίας, ἀλλὰ τὴν πάτριον ἡμῶν, τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Πᾶν ὅ,τι περιεῖχεν ἐκείνη δὲν ἐπιδίχεται ἢ πενεστὴρα ἡμῶν γλῶσσαν ὅ,τι ὅμως ἐκείνη ἀπέκρουε, τοῦτο

ἀναμφιλέκτως ἀποκρούει καὶ αὐτῇ. Πιστεύομεν δὲ ὅτι καὶ ἡ παρούσα μετάφρασις δὲν εἶναι τοῦ ἐναντίου ἀπόδειξις, ὅτι μάλιστα ἡ καλλιπέεια καὶ ἡ χάρις αὐτῆς θὰ εἰναι ἐπιπληρωτέρα ἀν' ὅλοι αὐτῆς οἱ στίχοι ἐβάδιζον ἐπὶ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν. Ὁ τετραμέτρος εἶναι γοργός, λυρικός, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ ποιητῆς ὁ τρίμετρος εἶναι ἐκλελυμένος, λογαοιδικός. Ἡ κρῆσις ἀμφοτέρων μᾶς φαίνεται ἀποτελοῦσα τὴν ἐντύπωσιν ὀργηστοῦ, ὅστις μετὰ τινα γοργὰ καὶ εὐρυθμὰ ἄλματα, ἤθελε παρεμβάλλει πάντοτε ἀνὰ ἐν ἡ δύο ἀνετα ὀδοιπορικὰ βήματα. Σ. τοῦ Ξκδ.

Εἰς τὸν θάνατον Ἑλληνίδος Παρθένου τὸν Ἰανουάριον 1850 ἐν Ἀθήναις.

Ἄργος ἠχῶν καὶ πένθιμος ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν
Ὁ Κώδιον ψάλλει τὴν πικρὰν τοῦ τάφου ψαλμῶν
Τὰ λυπηρὰ κτυπήματα σημαίνουν διαβάτην
Πρὸς τὴν ὀδοπορίαν του χωροῦντα τὴν ἐσχάτην.
Σχ. ἑλλ. ἑρ. 1.

Von dem Dome
Schwer und bang
Toent die Glocke
Grabgesang.
Ernst begleiten ihre Trauerschlaege
Einen Wandercrauf dem letzten Wege.
(Schiller.)

Ὅταν ὤργος, πολὺδακρυς
Τοῦς λογισμοὺς ἀρίων,
Καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἔρημος
Τὸν πόδα διευθύνω,
Πικρὰν εἰρίσκω πάντοτε
Ὅργης ἢ θρήνων ὄλην,
Κ' ἔχω φωτὴν θρηνοῦσαν ἢ ὀργίλην.
Ῥοδόχρουν ἔπον ε' ἔντεχρον.
Καὶ θείων ἔργων πλήρη
Ἡ δαίμων! ἀκρόπολις
Τὴν κεφαλὴν ἔγειρει
Ἐπ' οὐρανὸν ἀνέφελλον,
Εἰς κυροβόλον κλίμα,
Ἐκεῖ πλησίον ἔφερα τὸ βῆμα.
Σιωπηλὴν ἀπήρτησα
Ἀνθρώπων συνοδίαν,
Ἡ αἰ Ἰερέων ἤκουσα
Πειθίμων ψαλμῶδιαν,
Καὶ τρυφερὰν καὶ πρόμοιρον
Ἐκπεραμένην εἶδα
Θῦμα θανάτου, κόρην Ἑλληνίδα.
Ἰδέτε τὴν! λευκόποπλος
Ὅσεται πρὸς τὸ μῆμα
Σταυρόνους τὰς χεῖρας της
Εἰς ἄγιν τι σῆμα,
Καὶ ἔσσαν γαίρετ' εὐχαρις.
Ὡστε ὁ τοῦς πλανᾶται,
Καὶ λέγει α' δὲν ἀπέθανε, κοιμᾶται. »

Κοιμᾶσαι, πλὴν ἰδὼ ποτὶ
Δὲν θέλεις ἐξυπνήσει,
Καὶ Ἰταλὸς ἐπέμωτο
Τὴν ἄρταν τὰ τοῖσιν
Καὶ θρήνων ἔπη, σύμμικτα
Μὲ δάκρυα τὰ ψάλλῃ
Ἐπὶ τ' ἀβρὰ, τ' ἀνωφελῆ σου κάλλι.
Ἐκ τῶν ἠγῶν ἀπηλάτων του
Ἐρθε τὴν κόρην τίπτει
Ἀμπερότερος ἢ πρότερον
Ὁ γοῖθος ἀνακύπτει.
Ἄλλ' ἂν κάλλιψῃ τ' ὄμμα μας
Ἡ πεπρωμένη σκία,
Νόστιας μακρὰς τὰ κοιμηθᾶμεν πρέπει.
Ἡ μοῖρα καὶ τὰ κάλλιπτα
Τὸν κόσμου τραυματίζει.
Ὡς ῥυθὸν ὃ μαλαίνεται
Σχεδὸν καθὼς ἀνθίζει,
Ὅμοιος, ὃ κερύσιον,
Τὸ εὐχαρὶ σου σῶμα
Θὰ γένη μετ' ὄλλων φροδῶν χῶμα.
Ἡ γῆ λοιπὸν θὰ δέχεται
Τὸ πρόσωπον τὸ κρῶν
Ἐξ ὃδ ποτε μειδίωμα
Ἡ κτινοβόλει θεῖον;
Ἡ γῆ λοιπὸν τὰ σπλάγγνα της
Ἀνάγκη τὰ εὐφραλῆ
Τὴν σάρκα τὴν κάλλιπ ἔνσαρκωμένη;
Ἄλλ' ἴσως ὃ πικρότερον
Τὴν σήμερον δακρύων
Εἶν' ὃ θρηνοῦν τ' ἑλλῶν
Τῶν πόθων του βραδείων,
Ὁ τάλας ὅστις ἠέτιζεν
Ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν
Νὰ ὃ ὀδηγήσῃ τὴν ῥομφαλιαν.
Τερπνὴ κτυπᾷ τὴν στέγην μας
Ἡ βία τῶν ἀνέμων
Ὅδε χῶν' εἰς τόξα λαλλάπος
Τοῦ λαλλάπος ὃ δαίμων,
Τερπνὴ, ἀν' εἰς τὰ στήθη μας
Ἐρ' ἀκρὰ ῥηγεμῆ
Κοιμᾶται σὺντροφεὶς μας ἑρασμαία.
Κ' ἴσως ἐν σοὶ τοῦ Ἐρωτος
Τὸ κράτος ἐνιδρύθη,
Τὸ κράτος ἔβδελύσσεται
Τῶν ἀγενῶν τὰ στήθη,
Καὶ εἶχεν ἴσως ἔτοσμα
Ἡ μήτηρ ἢ δειλαία
Τοῦ γάμου σου γοργέματα ὠραία.
Εἰς τὴν ἐρήμην κούτην σου
Πλὴν τώρα γοργαίλει,
Καὶ κλαίονσα τὴν ὄψιν της
Τὴν σεβασίαν σχίζει,
Καὶ βλασφημῆ ἢ ταλαπῶρος
Πηγῶν πολλῶν δακρύων,
Τὴν ὄψιν τῶν πικρῶν σου γενεθλίων.
Ὁχρὸν καὶ σὺντρον κ' ἔρημον
Εἰς κλίματα παντοῦτα

Σκληρὰ μὲ τήκει μέριμνα,
Σκληρὰ μὲ φέρει βία,
Καὶ ποῦποτε τὸν πόδα μου
Δὲν θέλω σταματίσει
Ἀρθάνατος τὸν ῥοῖν του δὲν κρατήσῃ,
Ὡ σὺ παρθένε, τ' ἑλλῶν
Διατωμένη ὄμμα,
Ἐμὲ τὸν ψάλλῃν πρόσφυγα
Ἰδὲ μ' ἑλλῶν ὄμμα,
Τὸν ψάλλῃν δεξις ἔσπευσε
Νεκρώσιμον τὰ ψάλλῃ
Ἐπὶ τ' ἀβρὰ, τ' ἀγγελικά σου κάλλι.

ΠΕΛΑΡΓΟΙ.

Δύο εἶδη πελαργῶν εὐρίσκονται ἐν τῇ Εὐρώπῃ, λευκοὶ καὶ μέλανες, καὶ δύο ἕτερα ἐν ταῖς Ἰνδίας: καὶ τῇ Ἀφρικῇ, κατὰ τὸν Δάραδον—Senegal—. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι εἶναι χρήσιμοι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διότι κυνηγοῦσι καὶ καταστρέφουσι τὰ ἔρπετά, καὶ κατατρώγουσι τὰ δυσώδη πτώματα, οἱ δὲ δεύτεροι πολυτιμότεροι καὶ ἀπαιτότατοι εἰς τὰς κομψὰς κυ-

ρίαις, διότι προμηθεύουσι εἰς αὐτὰς τὰ λεπτοφύεστατα πτερὰ τῶν πετάσων των, τὰ ὅποια γνωρίζομεν ὑπὸ τὸ ὄνομα μαραβοῦ.

Οἱ λευκοὶ εἶναι χειρόηθεις καὶ εὐπρόσιτοι, κατασκευάζοντες τὰς φωλιὰς των ἐπὶ τῶν κορυφῶν μεγάλων δένδρων καὶ βράχων ἀποτόμων, ἢ καὶ ἐπὶ πύργων καὶ κωδωνοστασιῶν, οἱ δὲ μέλανες ἄγριοι καὶ μισάνθρωποι, ἐμφωλιούμενοι εἰς τὰ ἔλη καὶ ἀρεσκόμενοι εἰς τὰ δρυὶ καὶ τὰς ἐρήμους: ἀμφοτέροι δὲ ἀπαίξονται τὸν πλανήτην βίον καὶ φεύγουσι τοὺς ἀφροῦς τόπους: ὡς μὴ εὐρίσκοντες ἐκεῖ ἀρκετὴν τροφήν. Διαγχιμαζόντες πάντοτε κατὰ τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀίγυπτον, ἐπιστρέφουσι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ κατοικοῦσι κατὰ ζεύγη, ὡς: καὶ αἱ χελιδόνες, εἰς τὰς αὐτὰς φωλιὰς, ἐάν τὰς εὐρωσιν. Ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ μέριμνα δι' ἡ: ἀνατρέφουσι τοὺς νεοσσούς των. Ὡς οὖ πετάξουσιν ἐλευθέρως, τοὺς φέρουσι ἐπὶ τῶν πτερόγων των, τοὺς προστατεύουσι μὲ γυναιότητα, καὶ δὲν χωρίζονται ἀπ' αὐτῶν εἰμὴ ἀφοῦ ἤλικιωθῶσι. Τοιαύτη δὲ καὶ τοσαύτη ἡ φιλοστοργία των, ὥστε πολλοὶς περικυκλωθέντες: ἀπὸ φλόγας μεγάλης πυρκαϊῆς, προτίμησαν νὰ συμπλεγῶσι μετὰ τῶν μικρῶν αὐτῶν, παρὰ νὰ φύγῃσι χωρὶς νὰ τὰ σώσωσι. Ἀλλὰ

Πελαργός.